Աւետարեր

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԵ Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 28, 1912 ԹԻՒ 52

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ		
Ազդ		1226
Աղօթքի Եօթնեակը		1226
Մահմերձ տարին		1227
ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ		
Հաշտութիւն եւ բարեկարգութիւն	ՎԵՐ. Ա. Պ. ՇՄԱՒՈՆԵԱՆ	1228
ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ		
Մեղաւ, Տէր	ԿՈՄԻՏԱՍ ՆԻԶԱԿՈՒՆԻ	1230
ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ		
Երկրաշարժի սարսափը Վալփարայզօի մէջ	«ԹԱՅՄՍ»	1232
Կոյրը (Ոտանաւոր)	ԱՒԵՏԻՍ ՅՈՎՍԷՓ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ	1234
ՏՂԱՑՈՅ ԷՋԸ		
Նկարագիրը —լուսանկար	ԱՆՆԱ Է. ՓԷՐԻԷ	1234
ՅՕԴՈՒԱԾԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ		
Եկեղեցականաց բարեկարգութիւն	ՀԱՄԱԶԱՍՊ Ծ. Վ. ԵՂԻՍԷԵԱՆ	1236
Պրն. Գաբրիէլ Յ. Գաբրիէլեանի յիշատակին	ՕՐ. ԱԶՆԻՒ Ս. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ	1237
Հայ կեանքը	Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ	1237
1912ի «Աւետաբեր»ի ցանկը		1239
ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ		1244

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ա. Զ. Դ.

Որոշած ենք Աւետարանչի երեւոյթը քիչ մը փոխել յառաջիկայ տարի։ Գալ չարաթէն սկսեալ աւելի յարմար թուղթ պիտի գործածենք, ամէնը մէկ տեսակ, և տպագրութիւնը պիտի ըլլայ նոր գիրերով։ Թերթը իր ձեւով քիչ մը պիտի տարբերի այժմեանէն, որով աւելի դիւրին պիտի ըլլայ բռնել ու կարդալ զայն, և պիտի ունենայ գուշնաւոր ծածկոց։ Կը կարծենք թէ այս փոփոխութիւնները պիտի աւելցնեն Աւետարանչի հրապոյրը և շահեկանութիւնը։

Գալ չարթու կը յուսանք հրատարակել Մր. Ու. Ու. Փիթի պատկերը, համառօտիւ թուարկելով նաեւ այն ծառայութիւնները զոր կը մատուցանէ այս երկրին մէջ յառաջ տարուող Քրիստոնէական գործին։

ԱՂՕԹՔԻ ԵՕԹՆԱԿԸ

ՆԵՐԿԱՅԻՍ կը յիշեցնենք մեր ընթերցողներուն թէ Աղօթքի Եօթնեակը մօտեցաւ։ Բաւական ժամանակ առաջ մեր բաժանորդներէն իւրաքանչիւրին մէյմէկ օրինակ ղրկեցինք աղօթքի Հայերէն հրատէրէն, զոր Աչխարհի Աւետարանական Դաշնակցութիւնը կը հրատարակէ այդ եօթնեակին համար՝ իւրաքանչիւր օրուան յատուկ փառաբանութեան և աղօթքի նիւթերով։ Թուրքերէնն ալ ղրկուեցաւ Բահնէմայի բոլոր բաժանորդներուն։ Կը սիրենք յուսալ թէ այդ օրինակները պահուեցան և օգտակարապէս պիտի գործածուին երկրին ամէն կողմերը դաւմարելի աղօթաժողովներուն մէջ։ Հայ Աւետ. եկեղեցիները տարիներէ ի վեր կը պահեն նոր տարւոյ առաջին լման չաբաթը միաբանական աղօթքի նուիրելու սովորութիւնը։ Արդեօք չափազանցութիւն կ'ըլլայ խնդրել որ այս անգամ մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայուի Նախապատրաստութեան և աւելի մեծ օրհնութիւն ակնկալուի այդ եօթնեակէն քան զոր սովորութիւն եղած է ակնկալել ուրիշ տարիներ։

Անուրանալի է թէ չատ եկեղեցիներու մէջ սովորականէն աւելի դժուար է ժողովուրդը հաւաքաբար ներկայ ընել աղօթաժողովներուն։ Այս դժուարութեան պատճառները տեղէ տեղ կը տարբերին, բայց կացութեան համար որտունջն ընդհանուր է յոյժ չատ երկիրներու մէջ։ Ամէն եկեղեցի խնդիրն ուսումնասիրելու է այն հանգամանքներով, որոնցմով այն կը ներկայանայ իր անմիջական չրջավայրին մէջ։ Թերեւս պատճառը աչխարհասիրութիւն է, կամ եկեղեցւոյ անդամներու միջեւ սիրոյ պակաս, կամ ամէնօրեայ կեանքի ծանրութիւն։ Թերեւս ժողովը վարելու ամենալաւ մեթոտը չկիրարկուիր։ Շատ բան կարելի է ըսել խնդրին այս կողմին վրայ։ Շատ տեղեր Քրիստոնէական զանազան տեսակ աչխատութիւններ — հիւանդներու, բանտարկեալներու, երիտասարդներու, երիտասարդուհիներու և թափառականներու հոգատարութիւն — աղօթաժողովի ժամանակ չեն թողուր։ Հոգեւոր կեանքի աղքատութիւն և Աստուծոյ հետ հոգիով հաղորդակցելու սովորութեան ու փափաքի նուազութիւն չատ չուտով անկարութեան կը մատնեն աղօթաժողովը։ Այս կացութիւնը, ի՛նչ ալ ըլլայ պատճառը, դէշ կացութիւն է և պէտք է անհրաժեչտ դարմանը գտնել։

Այս տուիթով կը փափաքինք ցոյց տալ թէ Աղօթքի եօթնեակը նոր սկզբնաւորութեան հրանալի պատեհութիւն կ'ընծայէ։ Ժամանակը բարեպատեհ է, ամանորի առաջի՛ն եօթնեակը։ Սա իրողութիւնը թէ բովանդակ աչխարհի վրայ միլիոնաւոր Քրիստոնեաներ աղօթքի կը պարապին այդ չաբթուն՝ կ'աւելցնէ աղօթաժողովներուն չահեկան ու յուսալից հանգամանքները։ Իւրաքանչիւր օրուան յատկացուած նիւթերը հաւատացեալներու ուչադրութիւնը կը գրաւեն և անոնց երեւակայութիւնն ու սիրտը կը յուզեն։ Միաբանութեան, եղբայրսիրութեան, հաւատքի և քաջասրտութեան ոգին կը յատկանչէ Աղօթքի Եօթնեակը։ Ինչո՞ւ չչարունակէ այս՝ տարին իւրացուն։ Ինչո՞ւ չկրնայ 1913ի Աղօթքի Եօթնեակը կանոնաւոր աղօթաժողովի արթնութեան թուական մը բանալ բազմաթիւ եկեղեցիներու համար։ Կը յուսանք լսել թէ չատ եկեղեցիներու և ժողովուրդներու մէջ կատարեալ բարեփոխում տեղի ունեցած է՝ տարին աղօթքի եօթնեակով սկսելու ձեռնարկին չնորհիւ։

Այդ եօթնեակէն պիտի ընդունինք մի միայն ինչ որ կը դնենք անոր մէջ։ «Ինչ չափով որ չափէք, անով պիտի չափուի ձեզի»։ Մեր ընթերցողներէն իւրաքանչիւրը, որ հաւատք, նախանձ և եռանդուն աչխատանք կը դնէ իր և ուրիչներու օգտին կամ օրհնութեան համար՝ կրնայ վստահ ըլլալ թէ հարիւրապատիկ, այո, աւելի իսկ քան զոր կարող է խնդրել կամ երեւակայել, պիտի ընդունի Աստուծմէ, որու համար եւս «աւելի երանելի է տալը քան թէ առնելը»։

Թուրքիոյ Քրիստոնեաները, եթէ երբեք պատճառ ունէին աղօթքի չատ ժամանակ տալու, հիմա տալու են անտարակոյս։ Քաղաքական տագնապը որու ենթարկուած ենք՝ իր նչանակութիւնը

կը կորսնցնէ, երբ լաղտատուի հոգեւոր այն չափերուն հետ որոնք վաստգի մէջ են։ Բարենորոգումներու վրայ կը խօսինք, կառավարական մեթոտներու եւ ընկերային պայմաններու մեծ փոփոխումներ եւ բարեկարգումներ կ'ակնկալենք։ Այսպէս մենք ալ ազէկ են եւ անհրաժեշտ իրենց կարեւորութեան եւ տարողութեան չափով։ Բայց մահաւիթ սխալ կը գործենք, եթէ կարծենք թէ այսպիսի բաներ ազգը պիտի փրկեն։ Հայ, Թուրք, Քուրդ, Արաբ եւ ուրիշ ոեւէ ազգի համար միակ յոյսն է Տէրն մեր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս։ Առանց անոր, ինչ անուն կամ դասանանք ալ ունենանք, վտիտ կը մնանք Աստուծոյ հետ չփուելէ, եւ կը կորսուինք։ Պէտք կարեւոր է որ այս ճշմարտութիւնները հասկցուին ու գնահատուին այսօր Թուրքիոյ մէջ ապրող բոլոր ժողովուրդներէն։ Գալու օրերուն համար Աստուծոյ օրհնութիւնը հայցելու պահուն կրնանք այնպէս զգալ որպէս Աբրահամ զգայ մինչ Սոդոմի համար կ'աղօթէր։ Սովորական փորձառութիւն մը չէր այն զոր ունեցաւ այն օրը։ Ղեկերուն եւ մեռելներուն մէջտեղը կանգնեցաւ։ Իրապէս զգայ թէ ի՛նչ մեծ պատասխանատուութիւն կը ծանրանար իր վրայ։ Բոլոր իր կրցածն ի գործ դրաւ։ Հաւատարմարար կատարեց իր պարտքը։ Երանի թէ մենք ալ նոյնպէս ընենք։

ՄԱՀԱՄԵՐՁ ՏԱՐԻՆ

Ս ԱՄՎԵՐՋը մեր միտքը կը բերէ յիշատակն այն բարեկամներուն, որոնք տարւոյն ընթացքին մէջ աւարտեցին իրենց երկրաւոր գործը եւ գացին ընդունիլ իրենց յաւիտենական վարձքը։

Մենք սովորութիւն չունինք մեռելներու համար աղօթելու։ Ներկայ կեանքը կը համարինք փորձի չրջան մը, ուր նկարագիրը կը կազմուի վերջնապէս, բարի կամ չար։ Սովրած չենք հաւատալ թէ հոգիներու անդրաշխարհը մահճներու համար այս աշխարհի մէջ մատուցուած աղօթքները ոեւէ օգուտ ունին անոնց կամ ընդունելի են Աստուծոյ։ Կը նախընտրենք երկնաւոր սիրալիր Հօր ապաւով խնամքին յանձնել մեր ննջեցեալները։ Անյօժար է աւելնուն տալ լաւագոյն խնամքը զոր ինք կարող է տալ։ Մենք կը վստահինք անոր առատ ողորմութեան, գիտենք թէ ինք լաւ կ'ընէ ամէն բան։

Սակայն, թէեւ չենք աղօթեր ննջեցեալներու համար, սիրով կը յիշատակենք զանոնք։ Անոնց խօսքերը եւ արարքները կրկին կրկին մեր միտքը կ'իյնան ցերեկը, երբեմն ան ակնկալօրէն եւ մեծապէս տպաւորիչ աղդուութեամբ։ Գիշերային տեսիլներու մէջ կը տեսնենք զանոնք, եւ արթնալով յուսախաբ կ'ըլլանք երբ կ'իմանանք թէ երազ էր լոկ։ Երբեմն անբացատրելի սիրութեամբ կը տեսնենք նորէն չօշափել անհետացած ձեռք մը եւ նորէն լսել աւելցած լռած ձայնի մը զողարիկ չեչտերը։

Թող ոչ ոք խորհի թէ այս զգացումները Քրիստոնէի մը անվայել են։ Իրաւ, չենք արտմիր մենք «ինչպէս ուրիշները որոնք յոյս չունին,» բայց զրկուիլը ու արտմութիւնը զոր կ'զգանք՝ չեն պակասցներ մեզի համար կեանքի չհեկանութիւնը, ոչ ալ թերանալու են մեզ աւելի հոգածու եւ զորովալից դարձնել մեր ընթացքին մէջ հանդէպ այն սիրելիներուն որ դեռ մեզի հետ կը մնան։ Մեր արտմութեան մէջ իսկ, առաջին տագնապին անցնելէն ետեւ կարող կ'ըլլանք տարբեր բնութեամբ տարր մը նշմարել, քաղցրութիւն մը, ճնշուած խանդաղատանք մը, սփոփանքի եւ վստահութեան զգացում մը, որ մեզի կը յիշեցնէ այն չորրորդ Ներկայութիւնը որ երեւցաւ «տորբոքած կրակի հնոցին մէջ»։

Այսպիսի արտութեամբ կը զտուինք ու կ'զնուանանք եւ կ'առաջնորդուինք ժամանակի անցաւորութիւնն զգալ եւ երկնից հաղորդութեան ցանկալ։

Սա է ուրիմն մահամերձ տարւոյն պատգամը։ Հոս մնայուն քնակարան չունինք։ Ժամանակն անտեսանելի հեղեղի մը պէս ամէնս ալ կը տանի մշտահոս իր ընթացքին հետ։ Ամէն տարի բազմութիւններ կը տարուին յաւիտենականութեան ծովը անդարձ կերպով։ Բայց բոլոր այս արագավազ փոփոխութիւններուն եւ ըստ երեւութին անդարմանելի կորուստներուն մէջ Քրիստոնէին սիրտը խաղաղ է։ Գիտէ ան թէ մահը կեանքի թշնամին չէ, այլ ծառան, եւ կեանքի ամէն փոփոխութիւններ իրեն համար ուրիշ բան չեն, բայց եթէ երկնից ճամբուն վրայ անկուած նշանաքարեր։ Լաւագոյնը դեռ պիտի ըլլայ, ծամաքի թէ ծովու վրայ ոչ մէկ վնաս կրնայ հասնիլ իրեն, ինք ամենակալ Աստուծոյ սիրալիր ձեռքին մէջ է։

Վերջացող տարին ընդհարկար պիտի յիշուի աշխարհի պատմութեան մէջ։ Զարմանալի տարի մը եղաւ ան, տարի մը՝ որ իր աղդեցութիւնը պիտի ունենայ ապագայ սերունդներու վրայ։ Արդարեւ մեծ բան է այսպիսի ժամանակի մը մէջ ապրիլ եւ այս մեծ դէպքերուն մէջ բաժին ունենալ, որքան ալ փոքր ըլլայ ան։ Հին տարին կը մեռնի կ'երթայ։ Բայց նոր տարի մը կու գայ յա-

ջորդել՝ իր հետ պատեհութիւններ բերելով անցեալին սխալները դարմանելու և ապագի սիրով ու հնազանդութեամբ հաղորդակցելու համար միւղերքի մեծ կառավարին հետ, որ միշտ նոյն է և որու տարիները պիտի չպակսին։

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ

Շաբաթուան լաւագոյն լուրը այն է թէ Լոնտոնի մէջ սկսան վերջապէս և կը շարունակուին հաշտութեան բանակցութիւնները։ Թէեւ սկիզբները ըսուեցաւ թէ Օսմ. պատուիրակները հրաժանգ ըստացած են չսկսիլ բանակցութեանց, զէթ Ցունաց հետ, մինչեւ որ այս վերջիններս ստորագրեն զինադադարի պայմանները, սակայն յետոյ լսեցինք թէ «ինչ ինչ պայմաններով» Յոյներն ալ կը մասնակցին ժողովներուն։

Երբ պատերազմող տէրութիւնները կը դադրեցնեն կռիւը և պատուիրակներ կը ղրկեն խորհրդակցելու, խաղաղութիւնը կրնայ մինչեւ աստիճան մը ապահովուած համարուիլ։ Հարկ չկայ չափազանց կարեւորութիւն ընծայելու լրագրական յոռետես հրատարակութիւններուն, ոչ ալ չափազանց վախ ներշնչելու են Թուրք կամ Պալքանեան պատուիրակներու վերագրուած այն յայտարարութիւնները որոնց համեմատ, եթէ այսինչ կամ այնինչ խիստ պայմանները անմիջապէս չընդունուին, թշնամութիւնները պիտի սկսին դարձեալ։ Ըլլալիքը սակարկութիւն մըն է. և ոչ ոք կ'ակնկալէր որ սակարկող կողմերը նախապէս յանուն ցնծութիւն թէ տեղի տալու կամ զոհողութիւններ ընելու համար կ'երթան Լոնտոն։ Երկու կողմի ներկայացուցիչներն ալ հարկաւ իրենց արժանապատուութեան և չհերուն պաշտպանութիւնը ստանձնած են։ կը մաղթենք որ երկու կողմն ալ չհաւատար և արժանապատիւ կերպով ելլէ գործին մէջէն։

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Կացութիւնը որոչ չափով մը աւելի նպաստաւոր է հիմա Օսմ. պետութեան համար քան քանի մը շաբաթ առաջ։ Զաթալճայի դիրքերը ամրացուեցան, բանակին առողջական և բարոյական վիճակը անտարակոյս աւելի գոհացուցիչ է այսօր։ Պուլկար սպայակոյտը գիտէ անշուշտ որ եթէ դարձեալ մօտենալ սկսի Հասըմ քէօյի՝ այս անգամ Թոգաթլեանի ճաշացուցակովը չէ որ պիտի պատուասիրէ զայն Նազըմ փաշա։ Եանեայի չուրջ Ցոյն բանակին հետ եղած ընդհարումը իբր Օսմ. յաղթանակ արձանագրուեցաւ Թուրք մամուլին կողմանէ, մինչ Տարտանէլի բերանը նաւամարտ մը տեղի ունեցաւ որուն արդիւնքէն խիստ գոհ ըլլալ կը թուին մայրաքաղաքիս թերթերը։ Թուրք պատուիրակները պիտի օգտուին անշուշտ, որչափ որ կարելի է, այս պարագաներէն։ Եւ սակայն դժուար պիտի ըլլայ դաշնակիցները համոզել որ այս պատճառաւ չափաւորեն մեծապէս իրենց պահանջները։ Պ. Տանէֆ պիտի պնդէ թերեւս թէ Զօր. Սաւոֆ Զաթալճա է տակաւին իր Շնայորըներով։ Պր. Վէնիզէլոս թերեւս ըսէ թէ ծովային «յաղթանակ» մը, որմէ յետոյ դարձեալ Տարտանէլ կը մտնէ Օսմ. նաւատորմը՝ Ցոյն ծովակալին ձեռքը ձգելով իր բոլոր մարտանաւերը և գտնուած կղզիները, այնպիսի յաղթանակ մը չէ որ ազդէ պատերազմի ճակատագրին վրայ։ Եւ այսպէս բանակցութիւնները պիտի չարունակուին։

ԲԱՐԵԿԱՐԳԱԼ ԱՍԻԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Եւ մինչ հոն Սէյնթ Ճէյմզի պալատին մէջ Եւրոպական Թուրքիոյ ճակատագիրը կը վճռուի, ասդին կը մնայ տեսնել թէ ինչ պիտի ըլլայ Օսմ. կայսրութեան մնացեալ մասերուն վիճակը։ Իմաստութիւն պիտի ըլլար այս պարտութենէն առնել դասեր որ յաղթանակէ մը աւելի թանկագին ըլլային մեր երկրին համար։ Բարեկարգեալ Ասիական կայսրութիւն մը չատ աւելի կ'արժէ քան բարեկարգութեան կարօտ Եւրոպական կայսրութիւն մը։ Կը բաւէ որ կառավարութիւնը զայս ըմբռնելով կորովի կերպով ձեռնարկէ այս ընդարձակ և դեղեցիկ երկիրը բարեկարգելու։

Նշաններ կան թէ Քեամիլ փաշայի Դահլիճը նկատի պիտի առնէ այս հարցը։ Թուրք մամուլը զէթ սկսած է ջերմել անով։

ԻՖՀԱՄԻ ՑՈՒՅՑՈՒՄԸ

Այլազան և զանազան են յայտնուած կարծիքները։ Իֆհամ գովելի անկեղծութեամբ կը ցուցնէ մեր Թուրք հայրենակիցներէ ոմանց ըմբռնումը «Դուրսէն Դէպ ի Ներս» վերնագրով յօդուածով մը։ Ըստ Իֆհամի «տեղական մամուլին մէկ մասը, արտասահման գտնուող կարգ մը Հայեր և օտարահպատակ կարգ մը փրոփականտիստ Հայեր,» «երբք չինծու հետագիր, չորս լրագրական յօդուած, քանի մը դիմումներ, անհիմն և կեղծ պատմութեան լուրեր, եւն.» ի ձեռին, կը ջանան արտաքին խընդիր մը վերածել Արեւելեան նահանգներուն խնդիրը որ զուտ ներքին բնաւորութիւն ունեցող խընդիր մըն է։ Մենք անշուշտ ի վիճակի չենք դիտնալու թէ օտարահպատակ փրոփականտիստներու նպատակը ինչ է. բայց կրնանք վստահացնել Իֆ-

համը թէ տեղացի Հայերս սիրայօժար պիտի ընդունինք որ Արեւելեան Նահանգներու խնդիրը լուծուի իբր զուտ ներքին խնդիր։ Մեր ուզածը այն է որ Հայաբնակ Նահանգներու ժողովուրդները, ըլլան Հայ, ըլլան Թուրք, ըլլան Քիւրտ, հաւասար պատէս վայելեն օրէնքի պաշտպանութիւնը և «կեանց, ինչքի և պատիւ»ի ապահովութիւն գտնեն։ Մեզի համար «ներքինի»ի կամ «արտաքին»ի խնդիր գոյութիւն չունի։ Մեզի համար «ըլլալ կամ չըլլալ» այդ է խնդիրը։»

Արդէն Իֆհամի յուզումը աւելորդ է։ Հայերը ոչ տրամադիր են և ոչ կարող ներքին խնդիր մը արտաքինի վերածելու։ Մեր գիտցածը այն է թէ հիմակուհիմա ոչ կառավարութիւնը իբր ներքին խնդիր և ոչ օտար տէրութիւնները իբր արտաքին խնդիր լուրջ կերպով նկատի առին զայն։ Եթէ օտար դիւանագէտներ չուզեն զբաղիլ Արեւելեան Նահանգներու խնդրով, մեր մամուլին կամ նոյն իսկ օտարահպատակ Հայերու փրոփականտին համար պիտի չփոխեն իրենց քաղաքականութիւնը։ Իսկ եթէ այն նոյն չքնաղ դիւանագէտները, իրենց չահուն տեսակէտով յարմար սեպեն երեւան հանել կարգ մը մգլոտած գաչնագիրներ և անոնց կրճատ միջամտել Արեւելեան Անատոլուի գործերուն, այնատեն ոչ Հայ մամուլը և ոչ Իֆհամի յօդուածներու չարքը պիտի կրնան արդիլել այդ ձեռնարկը։

Եթէ Իֆհամ կարող ըլլայ ապացուցանել թէ Արեւելեան Նահանգներէն եկած հեռագիրները «չինած» են, և սպանութեան լուրերը «անհիմն և կեղծ,» մեր խօրին չնորհակալութեան արժանի պիտի ըլլայ։ Թող միայն անկեղծօրէն յայտնէ թէ ի՞նչ է այդ նահանգներուն իրական վիճակը։ Եթէ «ասախչ պէրքէմալ սըր,» եւ բարեկարգութեան կարօտ չէ երկիրը, խնդիրը կը վերջանայ, քանի որ արդէն բարեկարգելու գործն ալ սկսած չէ տակաւին։

ԱԼԵՔՍԱՐի ԴԱՆԳԱՏԸ

Ուրիշ թերթ մը, Ալեֆթոպ, տարբեր գանգատ ունի։ Այդ թերթը կ'ըսէ (ըստ Ասոսլամբոլի Թարգմանութեան). «Երեւցածին նայելով կ'ուզուի Արեւելեան Նահանգներու խնդիր մը մէջտեղ հանել։ Ասոնք ա՛լ չափը կ'անցնեն կոր, արիւննիս գլուխնիս թող չցատկեցնեն . . .»

Ձենք գիտեր թէ ի՛նչ կ'ըլլայ արդիւնքը երբ թերթի մը արիւնը գլուխը ցատկէ։

Մեր ցաւակցութիւննե՛րը։ Արդեօք կարելի չէ՞ որ Ալեֆթոպ այդ գլուխէն վա՛ր անցնի։

ՆԱՄԱԿԱԲի ԵՒ ԱՏԵԼՈՒԹԵԱՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մենք պիտի չզբաղէինք այս կարգի հրատարակութիւններով, եթէ պէտք չզգայինք այս առթիւ մատնանշել ընել սկզբունք մը, զոր կարեւոր կը նկատենք։ Փոխադարձ կասկածներ և ատելութիւններ գրգռելով կարելի չէ օգտակար արդիւնքներ ապահովել։ Իֆհամ և Ալեֆթոպ, եթէ ոչ իբր բարոյական պարտականութիւն, գէթ իբր իմաստուն քաղաքականութիւն պարտ էին խոստովանիլ թէ այս դժբաղդ օրերուս մէջ Հայոց ընթացքը ամէն գովեստի արժանի է։ Այս ազգը, հակառակ իր անօրակելի վարձատրութեանց հին և նոր բէժիմներու ներքեւ, այսօր, մէկ կողմէ հերոսաբար կը կատարէ իր պարտականութիւնը պատերազմի դաշտին վրայ, նոյն ինքն Սպարապետին վկայութեամբ, և միւս կողմէ, որչափ որ կը ներեն պարագաները՝ կը զգուշանայ կառավարութեան արդէն իսկ դժուարին գործը աւելի եւս դժուարացնելէ հակճեպ գործողութեանց ձեռնարկելով և ամմունիսներ յարուցանելով։ Հիմա՞ է որ մէջտեղ կը հանուի Արեւելեան նահանգներու խնդիրը. Հայերն են որ հանեցին զայն։

ՎՕՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՍԻՐՈՑ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պէտք է յիշել թէ տակաւին երկար ժամանակ Թուրք, Քիւրտ և Հայ միասին պիտի բնակինք այս երկրին մէջ։ Մենք չենք կրնար և չենք ուզեր մեր այլազգի դրացիները վտարել տակէ, իսկ անոնք ալ կարող չեն մեզ վտարել կամ առանց մեզի ապրիլ։ Ազգ մը բնաջինջ ընելու Համիտեան փորձը չատ փայլուն յաջողութիւն մը չեղաւ կը կարծենք։ Երկարգի երբեմնի բնակիչներն իսկ թերեւս պատրաստ են հիմա ընդունելու թէ ճշմարտութիւն մը կայ Անգլիական առածին մէջ — «Սայն է որ կը ձեծուի, մորթն է որ կը մաշի։» Մեզի կը մնայ խաղաղօրէն միասին ապրելու միջոցները գտնել և կիրարկել։

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԴԵՐԸ

Սոյն նիւթին վրայ գրած առեննիս անհուն ուրախութեամբ է որ կ'անցնինք Թուրք մամուլին մեծամասնութեան բոլորովին տարբեր ոգւով արտայայտած տեսութիւններուն։ Իթթոհատ մէջ Համտուլլահ Սուպհի պէյ, «Հայերը և Մենք» խորագիրը կրող դիղեցիկ յօդուածով մը թուելէ ետք Հայոց բարեմասնութիւնները, կոչ կ'ընէ Թուրք մամուլին և կառավարութեան իրաւունք ընել Հայոց և օգտուիլ անոնց հայրենասիրութենէն և կարողութենէն։ Վանի նախկին կրթական Տնօրէն Ահմէտ Նէճաթի պէյ Աւոլամբոլի ուղղած իր մէկ նամակով, հիմնուելով իր պաշտօնէութեան միջոցին տեսածներուն և լսածներուն վրայ, ցաւով կը խօսի կարգ

մը պաշտօնեաներու յոռի մտայնութեան և գործունէութեան մասին և ասոր կը վերագրէ աւազակութենց և չարիքներու անպատիժ չարունակումը։

Ժէօն Թիւրք հայրենասիրական անհրաժեշտ պարտք մը կը համարի անմիջապէս վերջ տալ ծանօթ Միր Մհէի և նմաններուն չահատակութեանց։

Թաւվէր է Էֆէնտի մէջ Միւլթաք պէյ կ'ըսէ, «Այսօր ամէնքս ալ կը խոստովանինք թէ այս երկիրը, քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ իր գոյութիւնը ապահովելու համար, ներկայ դարուն պահանջմանց համապատասխան բարենորոգմանց պէտք է ձեռնարկէ անմիջապէս» կը պնդէ թէ Օսմանեան ազգը ընդունակ է առ այդ և կը թելադրէ որ օտար մասնագէտներ հրաւիրուին ի գլուխ հանել բարեկարգութեան անհրաժեշտ գործը։

Այս է Թուրք մտայնականներէ չատերուն այսօրուան դիրքը։ Մամուլէն ասկէ աւելին չէր ակնկալուեր։ Խոստումները գոհացուցիչ են, արդիւնքին կը սպասենք։

ՄԵՐ ԵՐԱԶԸ

Ջորս տարի առաջ օր մը մենք Հայերս փառաւոր երազ մը տեսանք. Աղատութեան, Եղբայրութեան, Արդարութեան երազը։ Այն ատեն մենք ուզեցինք մոռնալ արիւնոտ անցեալը և նուիրել մեր կեանքը ապագայի վերածնութեան գործին։ Մեր ձեռքերը երկարեցինք և մեր բազուկները պարզեցինք այն ատեն մեր երբեմնի թշնամիներուն։ Այն ատեն մեր սիրելի երկիրը երեւցաւ մեզի դարաւոր գիշերէ մը յետոյ արթնցող հսկայի մը պէս, որ կ'ելլէր կը կանգնէր աքանչելի փառքով և պատուով պսակուած։ Մշակը այդ երազին մէջ հզօր բազուկով կը մխրճէր արօրը հողին մէջ աշխատութեան արդար վարձքին յոյսով։ Հարսներ և աղջիկներ կը սիգային նազելով իրենց սիրոյն և պատիւին առ։ Մայրեր կը բերէին իրենց մանուկները և կը դնէին զանոնք Հայրենիքի Սբ. Սեղանին վրայ։ Պատանիներ իրենց սիրտը և միտքը և հոգին կը նուիրէին հասարակաց օգտին։ Դիտութիւնը իր բոլոր ընծաները կը բերէր և կը թափէր մեր ոտքերուն առջեւ։ Աչխարհի ծայրերը իրենց պտուղները կը ղրկէին չոգեպինդ գնացքով։ Մարդիկ կը պաշտէին իրենց Աստուածը իրենց խղճին համեմատ և ոչ ոք կը համարձակէր խանգարել անոնց աղօթքը։ Աւերակներու վրայ նոր քաղաքներ կը կանգնէին և մոխիրներէն հոյակապ տաճարներ կը բարձրանային. արդարութիւնը կը տիրէր միահեծան և սիրոյ ծխածանը կը պսակէր անդամ մըն ալ հինաւուրց Արարատին սպիտակափառ ճակատը։

Այս մեր երազն էր։

ԱՆՈՆՑ ԵՐԱԶԸ

Մեր հայրենակիցներէն ոմանք ալ այսօր կը թուին ունենալ իրենց երազը. ազատութեան, եղբայրութեան, արդարութեան երազը։ Թող չանան զայն իրականացնել քանի որ ժամանակը անցած չէ ի սպառ։ Եթէ այս երկիրը բարեկարգելու անկեղծ չանքեր ընեն. եթէ Թօթափեն դարերու ծուլութիւնը և չաւակնոտ մտայնութիւնը և աչխատութեան մէջ փնտռեն իրենց իրական փառքը, եթէ ըմբռնեն և ըմբռնել տան թէ կառավարութիւնը ժողովուրդին համար է և ոչ թէ ժողովուրդը կառավարութեան համար. եթէ սորվին և սորվեցնեն թէ սիրող տարրը ծառայող տարրն է, մչակող, քրտինք թափող, արդիւնք արտադրող տարրը. եթէ գիտնան և գիտցնեն թէ կաշառքի, կեղծիքի և ապականութեան դէմ պատերազմիլ աւելի մեծ հայրենասիրութիւն է քան օտար բանակներու դէմ պայքարիլ. եթէ արդարութեան առջեւ խոնարհին և խոնարհեցնեն ամէնէն հպարտ ճակատները. այն ատեն մենք Հայերս իրենց հետ պիտի ըլլանք ուս ուսի և սիրտ սրտի, կրելով միասին օրուան աչխատանքը, զոհելով մեր ներկայ հանգիստը ապագայ երջանկութեան յոյսով։

Իսկ եթէ այս ամէնը խօսքով միայն պիտի վերջանայ. եթէ բարեկարգութեան ծրագիրները նոյն չիրմին մէջ պիտի թաղուին ուր բազում ծրագիրներ կը ննջեն անյարիր. եթէ այս գեղեցիկ խօսքերը դառն օրը անցնելու համար դիւանագիտական ճարտար դարձուածքներ են սոսկ, այն ատեն մեր չաւիղները կը բաժնուին։ Այն ատեն երկուքիս ալ Աստուած ողորմի։

Ա. Գ. ՇՄԱՒՈՆԵԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՄԵՂԱՒՅ ՏԷՐ

(Եղեայէ Ներընտրած)

Տէր, մեղայ քեզ։

«Անօրէնութեամբ յղացաւ և ի մեղս ծնաւ զիս մայր իմ։»

Մանկութեանս ժամանակ դիտակցաբար և անգիտակցաբար տղայական և փողոցային հայհոյութիւններ և յիմարութիւններ յանդգնեցայ ուղղել Աւետարանիդ։

Մեղայ Աստուծոյ։

Պատանեկութեանս մէկ մասը Բիւզանդական մայրաքաղաքին մէջ կրօնականի սեւակերպասեայ աքեմին տակ անցնելով ուզեցի քաւել տղայութեանս և պատանեկութեանս անքաւելի մեղքերը։ «Ողջոյն»ներու թռիչներով ի զուր ճգնեցայ մերձե-

նալ Անմերձենալիիդ։ Քահանայի առջեւ ծնրադիր մեղքերու խոստովանութիւններով եւ Հաղորդութիւններով չնացի մաքրել մեղքերս լեռնակոտակ եւ ձեւազան։ Կճեայ արձաններու եւ գունագեղ պատկերներու կոչտ պաշտումին մէջ մոռցայ միակ Պաշտելիդ. ամբարշտացայ ծնրադրելով, երկրպագելով եւ աղօթելով այդ անձայն, անխօս, անզօր եւ անշունչ իրերուն առջեւ, որոնք գահավիժեցին զիս անեղապէս աոսկալի եւ թանձրացեալ նիւթապաշտ կռապաշտութեան մը մէջ, եւ այսպէս հայհոյեցի Քուկին անեղ եւ սուրբ անունդ։

Մեղա՛յ, Տէր Ամենակալ։

Սբ. Ղազարի առանձնական վանաստանին մէջ տարիներով վանական խստամբերութիւններու ենթարկեցի իմ կեանքս համակ։ Աքեմապզեստ, կուլակարաց եւ կաշեգօտիով փակուեցայ մենութեան մէջ, աչխարհի ժխորէն հեռի, սքօղելու համար յանցանքներս անթիւ եւ այլազան, եւ ղերծ մնալու աչխարհի մեղքերէն, եւ ահա մեղքեր հոն ալ գտան զիս առաջինէն աւելի յոռեգոյն։ Հոն, վանական ներքինչումով մը, հակումներու, պահքերու եւ աղօթքներու սանդուխին վերելական աստիճաններէն դէպ ի վեր չնացի բարձրանալ, սաւառնիլ, թափառիկ թեւածութիւններով, երկնակապոյտ եւ անպարագրելի եթերէն անդին, երանելիներու երջանկաբէա եւ ցնծալից բնակարանին մարգարտեայ չղչղուն դուռնէն ներս, անաղօտ եւ լիալիր լուսայորդութիւններու մէջ, լուսաղեցիկ եւ երկնաբնակ սերովբէներու մօտ, Ամենասուրբդ, Ամենաբարձրեալիդ, Անիմանալիիդ չքեղաչուք եւ վեհապանծ գահին առջեւ։ Նե ահա քու ամենահզօր Աչդ կործանեց հիմնովին հակումներուս, պահքերուս եւ աղօթքներուս մարդահնար եւ խախուտ սանդուխը։

Տէր, մեղա՛յ։

Փոխանակ անհուն եւ համայնատեղծ Աբարքիդ՝ հունաւոր եւ ակար տրարածը պաչտեցի։ Մարդահնար պատուիրանները անվրէպ կատարելու համար Աստուածային պատուիրաններուդ դէմ անասունեցի դաժանօրէն։ Փոքրիկ տուփի մը մէջ սուրբերու մասունքները եւ Պապին մանաւոր օրհնութիւնը կրող գեղեցիկ խաչ մը ներքնազգեսթիս վրայէն վիզէս կախեցի, համբուրեցի զանոնք ամէն օր, մեղքերուս քաւութեան համար աղօթքի անոնց առջեւ։

Ո՛հ, Տէր, բիւրիցս մեղա՛յ։

Սեւ Ծովի ափերէն մինչեւ աննման եւ գեղափայլ Վռաստր, եւ Վռաստրէ մինչեւ Ադրիականի ձիւնափայլ եւ գեղահմայ թագուհին թափառեցայ ես, ամէն տեղ, Սեւ Ծովի երկնամման կապոյտին եւ Պոսֆորի ծիրկաթնային երկարաձգութեան մէջ, վենետիկի հոյակապ եւ փառաչուք Սբ. Մարկոսին պատկերալից եւ ակնախտիղ կամարներուն ներքեւ, ամենուրեք, փնտռեցի լեռնանման մեղքերուս քաւութեան համար միջոց մը, եւ մոռցայ քաւութեան ճչմարիտ եւ կատարեալ մարմնացումը, Աստուածամարդը, որ Գողգոթայի լերկ գագաթը քառաթեւ խաչին վրայ իմ մեղքերուս համար անձնազոհ եղաւ։

Մեղա՛յ, Տէր սրտագէտ։

Երեւակայելի ամբարշտութեամբ մը յանդգնեցայ գլխի անցնել Ամենակալդ։ Սկեպտիկի խոհերով հեգնեցի զՔեզ, ամենազգի ծանականք եւ լուտանք տեղացի գլխուդ վրայ։ Անսահման հոգիիդ տեղ Քեզմէ երկնուած սահմանաւոր եւ սեղմապարոյր նիւթը աստուածացուցի. յիմարութեամբ օժտեցի զայն Քու Աստուածային, Ամենիմաստ, Ամենագէտ, Ամենակարող եւ Ամենուրեք կարողութիւններովդ։ Արտաքսելով զՔեզ տիեզերքի լոյոր սահմաններէն՝ անչունչ եւ անկենդան բաղմեցուցի Քու գահիդ վրայ իբր գերիչխան տիեզերքի. նիւթին առջեւ խոնարհեցայ, ծնրադրեցի, երկրպագեցի, աղօթեցի, եւ Քեզի դէմ ըմբոստացայ, ամբարշտացայ, հայհոյեցի վատաբար եւ անաստուածաբար։ Անբանը՝ բանականիդ տեղ, խաւարը՝ երկնապարզեւ լոյսիդ տեղ, երկրի տիղմը՝ մշտաճաճանչ ճառագայթիդ տեղ ընտրեցի։ Նաբեպատիր զգայարաններովս կառավարուելոյ անբան անասուններու հանգոյն, եւ տիեզերքի մէջ նիւթէն անդին չի տեսայ ուրիչ բան, չի նչմարեցի զքեզ, մեծ եւ համայնապարփակ Զօրութիւնդ։ Զար եւ անասնական կիրքերուս հետեւելով ուրացայ զքեզ անզգամօրէն, եւ չուզեցի անսալ խղճիս բարերար ձայնին եւ հետամտիլ ուղիղ դատողութեանս ճչգրիտ տրամաբանութիւններուն։ Շատ լինելութեամբ, մանաւանդ ուշայնամտութեամբ, չնացի քննել Անքննելիդ, և տեսնել Անտեսանելիդ։

Մեղա՛յ, Տէր Անհասանելի։

Ո՞վ է այն մարդը, որ կարենայ նիւթական աչքերով տեսնել և սահմանափակ միտքով քննել կատարելապէս զՔեզ, հոգեղէն Զօրութիւնդ։ Ո՞վ է այն հունաւորը, որ կարենայ զՔեզ, Անհունդ, իմանալ և ըմբռնել լիովին իր հունաւոր կարողութիւններով։ Ո՞վ է այն մահկանացուն, որ իր սահմանօրոշ դիտութեան, մանաւանդ տգիտութեան սեղմ պարփակումներէն դուրս խոյանալով մարդի հասնիլ անհասանելի և ամենիմաստ գիտութեանդ, և իր նեղ եւ մասնաւորակերպ դանկին մէջ պարփա-

կել անպարփակ եւ համայնատարած գիտութեանդ անհունութիւնը։ Սակայն, աւա՛ղ, այդ անօրինակ եւ տարօրինակ ժպրհումին մէջ գանուեցայ ես անխորհրդաբար։ Հետեւաբար մեղա՛յ, Տէր, անհունս նապէս։

Եւ ես «Ձո՛րն ասեմ եւ զո՛րն խոստովանիմ, զի անթիւ են յանցանք իմ...» Ասոր համար յաճախ սայրասուր եւ խայթիչ փուշեր խոցոտեցին իմ սիրտս փափկիկ և զգայուն։ Ասոր համար ուրիշներու արհամարհալից հալածանքներուն, հեգնանքներուն և դատափետումներուն ենթարկուեցայ ես, եւ եղայ կենդանի մարտիրոս մը։ Ասոր համար ստէպ կեանքիս երկինաչու ուղին ներկուեցաւ սեւերով, եւ ինձ վիճակեցաւ քամել նեղութեան մրուրը։ Ասոր համար չի կրցայ դանել վերջապէս խաղաղութիւն, ուրախութիւն, երջանկութիւն և կեանք հոգեկան։

Արդ, Բազմագութ և Ամենողորմ Տէր, գթա յիմարիս, եղկելիիս, մեղաւորիս, և թողութիւն չնորհէ իմ անհամար և բազմազան մեղքերուս։ Աչերս՝ արտասուալից, ծունկերս՝ դողդոջուն և ծնրադիր, թեւերս՝ վերամբարձիկ, կուրծս՝ մչտակոծ, չուրթներս՝ մրմնջալիր, սիրտս՝ երկնազդեցիկ բաբախումներով աւլցուն կը մտենամ Աստուածային դեռապանծ եւ վսեմաչուք դահիդ, և համբոյրներու տարափի մը կ'ենթարկեմ քուկին սուրբ պատուանդանդ, միեւնոյն ատեն յիշելով և յիշեցնելով բովանդակ յիմարութիւններս, ամբարշտութիւններս, հայհոյանքներս, ուրացումներս եւ մեղքերս։ Թախանձագին կ'աղերսեմ, Տէր Բազումողորմ, հարուածէ ուժգին Գողգոթայի արիւնաներկ խաչին գաւազանով էութիւնս բովանդակ, մինչեւ որ ամբողջ մեղքերս եւ հրէշային կիրքերս խորտակուին հիւլէանան և անհետին իսպառ. մինչեւ որ Միածինդ վարդակարմիր արիւնով թաղուն հոգիս նորոգուի, սրբանայ եւ օրհնուի։ Հարուածէ զիս, Տէր, անխնայ, մինչեւ որ իմ մէջ տիրապետեն կատարեալ յիմարական անհաւատութեանս տեղ՝ ճշմարիտ և կենդանի հաւատք մը, և աստուածատեաց հայհոյանքներուս եւ դիւական ամբարշտութիւններուս տեղ՝ Քու յաւիտենական եւ անսահման Սէրդ. մինչեւ որ վերջապէս ամբողջ կեանքիս համագրութիւնն ըլլայ — Հաւատք, Սէր և Աստուած։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՆԻՋԱԿՈՒՆԻ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՍԱՐՍԱՓԸ ՎԱԼՓԱՐԱՑՁՈՒ ՄԷՋ

Կանխատեսուած ուրիշ երկրաշարժ մը

(Շար. նախորդ ՐԻԵ-ԷՆ և ՎԵՐՋ)

Այսչափ ահարկու այս աղէտին այս թերի նկարագրութիւնը կրնայ ծառայել բացատրելու այն զգեցութիւնը, զոր յառաջ բերաւ Սան-Ֆրանսիսքոյի Մեյլ թերթին Օգոստ. 28ի թիւին մէջ երեւցած հետեւեալ յայտարարութիւնը որուն վերնագիրն էր, «Երկրաշարժի սոսկալի ցնցում մըն ալ չատ մօտ է։»

«Հրամանատար Քուիքը, որ յաջողապէս գուշակեց 1906 Օգոստ. 16ի ահարկու աղէտը, այժմ կը գուշակէ թէ Վալփարայզօ այսօրինակ սոսկալի աղէտի մը թատր պիտի ըլլայ Սեպտ. 30 երկուշաբթի օրուան առտուան ժամը 2էն մինչեւ 3ի առաւօտները։ Հրամանատար Քուիքը այդ թուականի երկինքին մէկ մանրամասն պատկերը (զոր կը յուսանք յաջորդ շաբթու հրատարակել) ղրկած է, որով լիուլի կը բացատրէ իր սոսկահրի մարգարէութիւնը։»

Այս յայտարարութիւնը, որ այնչափ յուզում յառաջ բերաւ, հաստատուած էր անկատար յիշողութեան վրայ նամակի մը, որ ղրկուած էր Հրամանատար Քուիքըէ։ Այդ նամակին մասին Բրիտանական Ընդհ. Հիւպատոսի փոխանորդը, թերեւս քիչ մը անխոհեմաբար, խօսած էր Մեյլ թերթին հետ կապակցութիւն ունեցող պարսնի մը, եւ այդ կերպով լուրը արձագանգ գտած էր Սպանո-Ամերիկեան թերթերու մէջ, ուր տարբեր մեկնութիւններու փոթորիկ մը յարոյց և նոյն ատեն ալ մեծ յուզում առաջ բերաւ ժողովուրդին մէջ։ Այս յուզումը մեղմելու համար Ընդհ. Հիւպատոսի փոխանորդը կարծեց թէ իրեն պարտականութիւնն էր թոյլատրել Մեյլի որ հրատարակէ Հրամանատար Քուիքըի նամակը, ինչպէս նաեւ ծրագիրները եւ նամանանութիւնները, ինչ որ եղաւ Սեպտ. 4ի թիւին մէջ։

Բնականաբար պաղարիւն ընթերցողին համար այդ վաւերաթուղթերը 1906ինին նման «ուրիշ աղէտի մը» մարգարէութիւնը չէին պարունակեր։ Հրամանատար Քուիքը իր նամակին մէջ Ընդհ. Հիւպատոսէն կը խնդրէր իր տեղեկութիւնները և ծրագիրները ներկայացնել Չիլիի Օգերեւութաբանական պաշտօնատան, մեւեւնոյն ատեն պահանջելով որ «Հոն արձանագրուին համաձօտաբար օդի և երկրաշարժի այն երեւոյթները որոնք տեղի կ'ունենան Վալփարայզօ և Չիլիի չրջակաները,» եւ իրեն ղրկել կարճ տեղեկութիւններ կամ եթէ կարելւոր ոչինչ կայ՝ զայդ նշանակել։» Դժբաղդաբար նամակին մէջ կային խօսքեր որոնք կրնային արդէն վրդովուած երեւակայութեան մը վրայ չատ աւելի պէշ ազդել քան ինչ որ մէջ բերինք վերը։ «Անձամբ,» կը գրէ Հրամանատար Քուիքը, «եթէ ես Վալփարայզօի մէջ գանուէի Սեպտ. 29ի գիշերը

միշտ արթուն պիտի սպասէի երկրիս ցնցումը և քնական ուրիշ նմանօրինակ զօրութեանց դործօ-նէութիւնը իմանալու համար,» և ան չարունակելով կը պատմէ թէ ի՛նչպէս ինք ճդապակս կանխագու-շակեց Ճափոնի Ասամա հրաբուխին բռնկումը։ Բո-լորը այս չէ սակայն։ Եթէ նամակը կարող էր ա-պահովութիւն ներշնչել պաղարիւն ու անտարբեր մարդոց, բայց անոր պատրաստած ծրագիրները կը դողացնէին դերագրգռուած ու քիչ մըն ալ աւե-լորդապաշտ բնակչութեան սիրտերը։ Անոնցմէ ե-րեքը երկիրը կը ներկայացնեն արեւա-ելեկտրա-կան ոյժով» մը լեցուն որուն, ճամբան կ'անցնի ճիշտ ազէտեալ քաղաքին մէջէն։ Չորրորդը խոր-հրդանշանական նետերով կը ցուցնէ այս ուժին խուժումը «դէպ արեւը, լուսինը և մոլորակները»։ Սեպտ. 18ին, այսինքն առաջին պայթումի թուա-կանին համար, պաղ օդ մը կը նախագուշակուէր, իսկ 22ին համար մթութիւն և անձրեւ. 25ին օդը պիտի ըլլար փոթորկալի. բայց ամէնէն գէշ բանը պիտի պատահէր 29ին, այսինքն «Հրաբխային զոր-ծունէութիւն մը պիտի ըլլար։ Երկրաշարժ ու փոթորիկ չատ հաւանական էին։ Սեպտ. 30ի առ-աւան ժամը 2էն մինչեւ 5 օդը ուսումնասիրելու համար զգուշութիւն ընել պէտք էր։ Եթէ կենդա-նիները անհանդարտութիւն ցուցնեն, և անձրեւէ, կարելի է դուրս ելլել առաւան 2էն մինչեւ 5. անկէ ետքը ապահովութիւն պիտի ըլլար։»

Արդ միայն պէտք է երեւակայել երկիրի մը ժողովուրդը, որուն յիշողութեան վրայ դեռ թարմ ըլլան 1906ի սարսափները և անոնք «ժամանակին նշանները» սպասեն վերոյիշեալ թուականին։ Սեպ. 18ին բաւական ճչգութեամբ ցուրտ օդ մը ե-ղաւ. իսկ 22ին ծանր ու խոնաւ օդ. 25ին զօրաւոր հով մը եղաւ։ 29ի համար եղած կանխագու-շակութիւններն ալ չիտակ պիտի ելլէին։

Գէլերայնի սպասումը Սանֆրանսիսքօ և Վալփարայզօ մէջ

Այդ արկածալից օրուան առաւօտն էր որ Վալ-փարայզօ եկայ։ Արդէն ինծի բարեկամաբար ըս-ուած էր Անթոֆագասթայէ մինչեւ հոս ճամբուս վրայ թէ չատ բախտաւոր չէի հիւղ այդ երկրա-չարժի օրը հոս հասնելուս համար, բայց դժբախ-տաբար բան մը լսած չէի թէ խնդիրը օրչափ ծանր ու լուրջ կ'առնուէր։ Քաղաքին ընդհանուր երե-ւոյթին մէջ ալ բան մը չկար որ — գոնէ օտարա-կանի մը համար — մատնէր օրուան կացութիւնը։ Կիրակի էր և այն առեւտրական կեդրոնը, ուր իմ պանդոկս կը գտնուէր, Սկովտական կիրակիի մը հանդարտութիւնը կը ցուցադրէր. և այնպէս պատա-հեցաւ որ չհանդիպեցայ մէկու մը որ պատմէր ին-ծի թէ ո՛րչափ կասկած ու յուզում կը տիրէր այն օր ժողովուրդին վրայ։ Այսպէս կանուխ անկողին մտայ և սպասուած առաւօտին անդիտակ՝ անվըր-դով քուն մը վայելեցի — այս քաղաքին մէջ ինծի պէս ընող քանի մը մարդոցմէ մէկը ըլլալով։

Որովհետեւ Վալփարայզօ և Սանթիակօ ինք-զինքնին կը պատրաստէին այդ սոսկալի վիճակին համար։ կը հաշուուի թէ ժողովուրդին 10 առ հարիւրը իսկ դիչերը իր տունին մէջ չէ անցու-ցած. հրապարակները և ընդարձակ վայրեր լեց-ուած էին մահուանէջ և յուզեալ մարդերով, որոնք վրանները և առժամանակեայ պատսպարաններու տակ խռնուած էին, մինչ հաղարաւորներ ալ փա-խած էին չուրջի լեռները։ Զինուորական և ոս-տիկանական մեծ ուժեր հսկողութիւն կ'ընէին փո-ղոցներու վրայ և հրապարակներու վրայ զինուո-րական նուագախումբեր կը նուագէին սրտապըն-դելու համար ժողովուրդը. և այս մինչեւ այն ա-տեն երբ հեղեղանման անձրեւ մը մղեց զանոնք դէպ իրենց պատսպարանները։ Որովհետեւ անձ-րեւը կանխագուշակուածին պէս ժամը ճիշդ 2ին սկսաւ սոսկալի տեղատարափով մը։ Այսպէս այդ խեղճ ժողովուրդը սպասեց երկու ժամ, ամէն վայրկեան ակնկալելով այդ սոսկալի ազէտը — ինչ որ բարեբախտաբար ընաւ տեղի չունեցաւ։ Դուրս փախչողները, որոնցմէ չատերը սոսկալի կերպով արբած էին, հազիւ ժամը մինչեւ 6 կրցան վերա-դառնալ իրենց տուները։

Չիլիի թերթերուն յաջորդ օրուան ոճը՝ եթէ կարելի չէ բոլորովին արդարացնել՝ դոնէ կարելի է ներելի նկատել։ Այս փոքր եղերա-կատակերդու-թիւնը Վալփարայզօի բնակիչներուն մեծ դումարներ արժեց, եթէ միայն հաչիւի առնուի առեւտուրին եղած վնասը որուն պատճառ եղաւ այդ սպասուած ազէտը։ Զգալի եղաւ նաեւ թէ զգայուն և մեծ-ոգի ժողովուրդ մը չիմարական դիրքի մը մատ-նուեցաւ, թէեւ ազէտին վախը միւս բոլոր ազգու-թիւններն ալ վնասի ենթարկեց։ Հրապարակագրա-կան զարոյթի հեղեղ մը թափեցաւ Հրամանատար Բուփերի դլուխը, մասնաւորապէս այնպիսի յօդ-ուածներով որոնք «Սուտ Մարգարէներ» վերնա-գիրը կը կրէին։ Բարեբախտաբար հիմա, դէպքէն երկու չաբաթ ետքը, աւելի լուրջ վիճակ մը կը տիրէ։ Շատ չանցած այդ «ազգարարութիւնը» հրա-տարակողները ներողամտութեամբ պիտի դիտ-ուին. բայց գրուածին վրայ աւելի պազարիւն դա-տողութիւն մը պիտի վերահաստատէ պատիւը Հրամանատար Բուփերի. վերահաստատում մը ո-րուն մէջ կարեւոր դեր ունի երեկուան սոսկալի

երկրաչարժը։ Իմ գաղափարովս, այս փորձառութիւնս «արեւա-ելեկտրական» վարկածը բաւական ընդունելի ըրաւ ինծի, և եթէ յառաջիկային Հրամանատար Քուփըր ինծի աղդարարութիւն մը ընէ՝ հաւանաբար պիտի հնազանդիմ անոր։

ԿՈՑՐԸ

«Ցուցուր Աստուածըդ,» ըսաւ երկրըտողն.
Ցուցուցի իրեն երկինքն, օդն ու հողն,
Ցուցուցի կանաչ թաւուտքն անտառին,
Վըսեմ պատկերներ, դիւթիչ, դեղչկային.
Անձրեւախառն ձիւն և սառնամանիք,
Հեզասահ, հանդարտ ջուրերն անալիք,
Սեպաձեւ ժայռեր, ըլուրք անայլայլ.
Երծխիւին ճախրանքն, ամպակին դայլայլ,
Ցուցուցի անոր ծաղկունք դեղազարդ,
Գիրկընդխառն չուչան, մանիչակ և վարդ.
Գետեր առուակներ հեւքոտ, մշտահոս,
Պատանի յոյսեր, անուրջներ անմահ,
Սիրածուփ, արբշիռ օրտեր կուսական,
Բրանաթուրմ ճակատն աչխատող մարդկան.
Աստղ, լուսիլն արեւ, անմահ հորիզոն,
Բարեսիրտ գործեր՝ կատարուած հոս, հոն.
Վերջապէս տեսաւ վիշտն ու ծիծաղ,
Բայց մընաց նորէն նոյն քար սիրտն, աւա՛զ.
Հոգիւոր կոյրը՝ ատոնց եւեւէն՝
Չէր կարող տեսնել ԱՐԱՐԻՉ ՈՐ ԷՆ։

ԱՆԴՐԷ ՑՈՎՍԵՓ ՑՈՎՍԵՓԵԱՆ

ՏՂԱՅՈՑ ԷՋԸ

ՆԿԱՐԱԳԻՐ — ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ
(Ա՜ննա Լ. Փէրէլ)
(Շար. նախորդ ԹԻՒԷՆ և ՎԵՐՋ)

[Ա-եռաբերի մէջ իւրաքանչիւր չարաթ որոշած ենք ունենալ տղայոց յատկացուած էջ մը։ Տղայոց էջին մէջ Նոր Տարիէն սկսեալ պիտի հրատարակենք Բնագիտէ գրուած հետաքրքրական ու չինի պատմութիւն մը, զոր կը յուսանք մեծ հաճոյքով պիտի կարդան մեր դեռատի ընթերցողները, խմբ. Ա-եռ.է]

«Կը կարծեմ թէ վերջապէս չենք ուղեր որ մեր բարեկամները մեզ տեսնեն այնպէս ինչպէս որ ենք,» բացագանչեց Հիւպերթ։

«Մենք ալ ինքզինքնիս մեր եղածին պէս տեսնել չենք ուզեր,» աւելցուց Կայ միմսական ծանաձուութիւնով մը։

«Ի՞նչ կ'ըսեն աղջիկները այս մասին։»

«Մենք խոստացանք մեղի ինկած բաժինը ընել և պատրաստ ենք ատոր համար,» պատասխանեցին աղջիկները։

«Տղաք, աղջիկները այս կերպով ձեզմէ աւելի համարձա՞կ պիտի գտնուէին։»

«Ոչ, մենք ալ մեր խօսքին տէրն ենք, բայց աղջիկներուն պատկերը առէք Քաղաքապետութեան սանդղամատին վրայ կեցած դիրքով մը, որովհետեւ անոնք վախստատալու մասին չխորհեցան իսկ։»

«Շատ աղէկ, ես հիմա դրատունը կ'երթամ կարդալու համար ձեր երէկ բերած դիրքը, Հօրեղբայր Ալվին,» ըսաւ Հիւպերթ։

«Բայց ինչո՞ւ, Հիւպերթ, աղէկ գիտէք թէ ես այդ դիրքը կէս ըրած եմ,» մէջ բերաւ Կայ։ «Դուք ուրիշ մը կը կարդաք, զայդ լմնցուցէք, Պարոն Եսամոլ, և ձգեցէք որ ես այդ նորը լմնցնեմ։»

«Է՜... կարծեմ այդ դիրքը ուզած պատճէնս կարդալու աղատ եմ։ Հօրեղբայր Ալվին զայդ մասնաւորապէս ինծի համար բերաւ. ինք ինծի այսպէս ըսաւ։ Կ'երեւայ թէ դուք այդչափ կարեւորութիւն չունիք, Պարոն Կայ։»

«Կարելի է, ես ձեզի պէս մեծ կարեւորութիւն չունիմ. բայց աղէկ դիրքերը կարդալու ձեզի չափ ես ալ իրաւունք ունիմ։» Կայի ձայնը քիչ մը զայրոյթի կը մատնէր։

«Ի՞նչպէս կ'ըլլար որ ձեր պատկերը առնէի երկու անգամ, մէկը Եսամոլութեան իսկ միւսը Հպարտութեան սանդղամատերուն վրայ։ Դուք ալ, Կայ, հրամեցէք Նախանձ սանդղամատին վրայ։»

Տղաքը իրենց դէմքները կախեցին, բայց բարոյական քաջութեամբ մը յանձնառու եղան առաջարկին. լուսանկարչին աւնուեցաւ։ Նոյն պահուն աղջիկները իրենց խաղալիկները հոն բերած էին՝ լուսանկարուելու պատրաստուելու համար։

«Կը կարծէ՞ք թէ այսօր սովորական չափութիւններով միայն պիտի մնաք,» հար-

ցուց Հօրեղբայր Ալվին, «թէ արդէն արժանի եղած տեղերնիդ կը դտնուիք։»

«Կարծեցինք թէ մեր խաղի ժամանակէն շատ չենք կորսնցներ երբ հոս պատրաստ ըլլանք լուսանկարուելու,» ըսաւ Ալթիա։

«Եւ,» խոստովանեցաւ Մարսիա, «ես կը կարծէի թէ աւելի աղէկ պիտի ըլլար հոս կենալով և այս սանդուղը դիտելով։» Հոս տղաքը բողոքի և խնդուքի ձայները բարձրացուցին։

«Օ՛, այդ յարմար չէ,» գոչեցին անոնք։

«Կարծեմ տղաքը այդ մասին իրաւունք ունին,» միջամտեց Հօրեղբայր Ալվին, «աւելի վատահ ըլլալու համար կրնայիք հոս փայտաշէնին մէջ մնալ բոլոր օրը իբրեւ փայտեայ պատկերներ։ Բայց այդ նկարագիրի վորձ մը չէ։ Տղաքը այս դիրքի խնդիրով վէճի բռնուեցան, դեռ ասկէ չհեռացած, բայց դիտեմ թէ այդ նորէն չպիտի պատահի։ Հիմա դուք պիտի չանաք այսպիսի անձրեւոտ օր մը տունին մէջ ձեր բնական վիճակին մէջ մնալ. եթէ ոչ՝ պատկերը չպիտի կրնայ ձեր ամենօրեայ անձական կեանքը ճշդրտօրէն ներկայացնել։»

Ձիշդ նոյն պահուն Հիւպերթ պատուհանէն դուրս նայելով տեսաւ Նէտ Մէքրէյնին որ հոնկէ կ՚անցնէր։ Անոր բարակ բամբ պակեղէնէ դորշ զգեստը վրան շատ չէր յարմարած և շատ նեղ կու գար այդ բանական մեծցած տղուն համար։ «Օ՛,» ըսաւ Հիւպերթ, «ի՛նչ տարօրինակ ձեւ առած է այդ տղան, ո՛րչափ ծիծաղելի պիտի ըլլար քաղաքին մէջ։ Երէկ ինծի քաղաքի մասին շատ մը հարցումներ կ՚ընէր, բաներ զորոնք մանուկ մը իսկ դիտնալ պէտք է՝ կը կարծէք դուք։ Բաներ որոնք շատ սովորական են մեզի համար։ Վատահ կրնաք ըլլալ որ ան կեանքի մասին ինծի չափ իսկ բան չդիտեր,» աւելցուց ան քմահաճօրէն։

«Շատ աղէկ,» յարեց Հօրեղբայր Ալվին, «դուք ինձնափեռութեան և Հպարտութեան երկու պատկերներ պիտի ունենաք։»

Հիւպերթի իր յատուկ սանդղամատին վրայ եկաւ, և միւսները իրենց դիրքով և խաղալիկներով զբաղեցան։

«Մարսիա, չեմ գիտեր թէ ինչո՛ւ կարմրադոյն գօտի մը կապած էք ձեր պաճուճապատանքին, մինչդեռ ծիրանեգոյն դլխարկ մը դրած էք։»

«Բայց կարծեմ Միս Ալթիա, գօտին ու դլխարկը ձեր պաճուճապատանքին չեն վերաբերիր. կարծեմ իմ գործիս խառնուելու չէք։»

«Մեծապէս գոհ եմ որ ատոնք անորը չեն,» ըսաւ Ալթիա ծաղրական շեշտով մը։

«Դուք շատ կոշտ էք, բնաւ չեմ ուզեր ձեզի հետ խաղալ, եթէ կարելի ըլլայ մինչեւ հարիւր տարի։»

«Ես բնաւ պիտի չուզէի ձեզի հետ խաղալ, եթէ դուք ստիպէիք իսկ, և մինչեւ հազար տարի, եթէ կ՚ուզէք։»

«Ոչ,՝ ան և դուն պիտի լուսանկարուիք կռիւ սանդղամատին վրայ, չէ՞ք ուզեր,» հարցուց Հօրեղբայրը հանդարտօրէն։ «Եւ երբ ձեզ կը լուսանկարեմ, մի մոռնաք թէ ճիշդ հիմակուան դիմադիծը ունենալու է։»

Լուսանկարչական մեքենան բոլոր այդ օրը գործ կ՚ընէր։ Եօթնքի ատենները տղաքները աւելի շատ եկան Եամոլութեան սանդղամատին վրայ։ Այս ըմբռնելով անոնք սկսան աւելի մոտատանջ և մտածկոտ դառնալ։

«Մոսկալի է այսպիսի պատկերներու հաւաքածոյ մը ունենալ՝ ինչպէս պիտի ըլլայ մերինը, այնպէս չէ՞,» հարցուց Ալթիա։

«Այո, բայց աւելի սոսկալի է խորհիլ թէ մենք ո՛րչափ դաժան եղած ենք — ո՜հ, սոսկալի,» պատասխանեց Մարսիա։ Բոլորն ալ իրաւունք տուին անոր։

Ընդմէջ իւրաքանչիւրը խոշորադիր «ես» նշանակուած դրօշակներ բռնել ստիպուեցան։ Այնպէս կ՚երեւար որ տղաքը փայտաշէնին մէջ չսեղմելու չափ երկայն դրօշակի ձողեր պիտի չունենին իրենց առած դրօշակ-

ներով։ Բայց երբ օրեր անցան և տղաք սկսան իրարու հանդէպ աւելի անձնուէր ու բարի ըլլալ, պատկերները չատ բարեվոխուիլ սկսան։ Բարութեան իւրաքանչիւր գործ առնոյց դրօշակի ձողերը կը կարճեցնէր։

«Հիմա կը տեսնեմ թէ, Հօրեղբայր Ալվին,» ըսաւ Հիւպըրթ այդ իրիկուն, «դուք յաջողապէս վաստեցիք թէ մենք չպիտի կըրնանք ուղիղ որ մեր բարեկամները մեզ տեսնեն այնպէս ինչպէս որ ենք իսկապէս։ Ա՛յս կատակէ աւելի բան մըն էր, և կը հասկնամ թէ ո՛ւր է որ իրաւունք ունիք։ Կրնայ ըլլալ որ մեր բարեկամները մեր պատկերներէն նոր սորվելիք չատ բան մը չունին։ Բայց ես պիտի ուզէի իմ այս պատկերներս յաճախ տեսնել։»

«Հիմա կը տեսնեմ թէ պէտք եղած դասը առած էք,» ըսաւ Հօրեղբայրը իր ձեռքը խանդաղատանքով դնելով տղուն ուսը։

«Բնաւ պիտի չմոռնամ զայն, պարոն,» պատասխանեց տղեկը։

«Ոչ ալ ես, ոչ ալ ես, ոչ ալ ես,» արձագանգներին ուրիշ երեք ձայներ ալ։

Եւ անոնք իրենց խոստացածին չափ բան մի եղան։ Ա՛յս նկարագիրը—լուսանկարի խընդիրը բնաւ չմոռցուեցաւ տղոց կողմէ, և պատճառ եղաւ չատ մը անհաճոյ բաներու առնելու։

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԱՅ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Ինչպէս կ'երեւի, եկեղեցական և եկեղեցւոյ պաշտօնէութեան բարեկարգութեան հարցը բաւական բարդ է և զանազան հակառակ կարծիքներու և տարբեր տրամադրութիւններու հանդէպ խընդրոյն արագ լուծումը ի հարկէ դժուարութիւններու պիտի բաղխի։ Բայց մենք կ'ուզենք հասկընել թէ կան այնպիսի տարրական բաներ՝ որոց մասին պատչաճ կարգադրութիւններ ընել պարզապէս կախումն ունի անկեղծ ու հաւատարիմ պաշտօնէին բարի կամեցողութենէն։ Կան տեղութիւններ, կը գործուին անպատչաճութիւններ, կը պատահին զեղծումներ, զորոնք վերցնել՝ բացարձակապէս եկեղեցականին ձեռքն է։ և այդ կարգի անտեղութիւնները բառնալու, թերութիւնները ուղղելու համար եկեղեցականին բարի ցանկութիւնն ու ձեռնարկութիւնն ոչ միայն չի գայթակղեցներ է՛ն նեղմիտ, կրօնամոլ հաւատացեալը, այլ և պիտի ողջունուի գոհունակութեամբ և աւելի յարգելի պիտի ընծայէ հոգեւոր պաշտօնեան հասարակութեան աչքին։

Պատասխանատուութեան տարիներուն մէջ —կը յիշեմ— երբ եկղեցի կ'երթայինք, ժամարար քահանան փառէ ի բարձունսի ժամանակ ժողովուրդին մէջ խնկարկելու պահուն դրպանին և ծոցին մէջ լեցուցած կ'ունենար չատ թուով նշխարներ։ Մէն մի տասնոցի փոխարէն զոր մարդեր կուտային, Տէր Հայրը կանգ կ'առնէր, ձեռքը ծոցը կը տանէր, կը հանէր նշխար մը և կուտար տասնոցը տուողին, աւելցնելով նաև «Ցիշեցէք ասոնք ամէն Գիրակին Սափրիչ։» Չեմ կարծեր որ այս տուրուառը բոլորովին խափանուած ըլլայ, այլ կը չարունակէ տակաւին չատ տեղեր, չըսեմ յամօթ և ի նախատինս Հայ եկեղեցականութեան, դէթ ի տհաճութիւն դիտողներու։ Ըսէք, կ'աղաչեմ, ով եկեղեցւոյ պաշտօնեայ հայրեր, ո՞վ կը պարտադրէ զձեզ ցուցադրելու այսօրինակ տգեղութիւններ։ Եկեղեցի՞ն, երբ, իր ո՛ր օրէնքովը։ Երբեք, նախնեաց նուիրական աւանդութիւններուն մէջ չկայ բնաւ այս կարգի դայթակղութիւններ . . . ։ Թեւրեւս, պատասխանեն մեզի թէ «Ապրելու պէտքը կը հարկադրէ այդպէս ընել։» Առարկութիւն մը որ անկարելի է արդարանալ սակայն։

Դիտողներու առջեւ ցցուած անպատչաճ եւ դայթակղեցուցիչ իրականութիւններ միայն ասոնք չեն. չատ են դժբաղդաբար, և վերոյիշեալները իրրեւ օրինակ մէջ բերինք, յայտնելով մեր համոզումը թէ մէն մի եկեղեցական իր սահմանին մէջ կրնայ դիւրացնել եկեղեցական բարեկարգութեան կարեւորագոյն հարցին լուծումը, երբ բարեխիղճ, անկեղծ, հաւատարիմ ըլլայ իր պաշտօնի կիրառման մէջ, երբ անձնուիրութեան և վեհանձնութեան և անչահախնդրութեան ոգւով վերաբերուի։ Ինչո՞ւ հրապուրուիլ, տարուիլ դրամէն այն աստիճան որ եկեղեցին նիւթականացնենք. ինչո՞ւ սրբութիւնը չահագործենք։ Եկեղեցականներս եթէ անկեղծօրէն կը փափաքինք բարեկարգութեան, ուրեմն խղճմտօրէն վերաբերուինք հանդէպ մեր նուիրական պաշտօնին։ Դադրեցէք, ով վարդապետներ, սրբազան բեմին վրայ Ձրխափանը չահագործելէ, ընծայարաններու և Միաբանութեան մատակարարու-

թեան համար տարբեր և ուղիղ աղբիւրներ վինտրոնենք. և դուք, քահանայ հայրեր, թողէք միանդամ ընդ միշտ Նէնթրավճաո-ընէնը։ Ժողովուրդէն ի-րաւունքով պահանջենք որ իր եկեղեցւոյ պաշտօնեան պատուաւոր եղանակով ապրեցնէ, ինչպէս կ'ապրեցնէ կրթական և քաղաքական պաշտօնեաները։ Սրբազան Յարհուրդի մատակարարութեան և Աստուածային երգերու ու սրբասացութեան րոպէին դէպ ի երկինք վերացող հոգիներու (եթէ կան) զմայլանքն ու երկնային յափշտակութիւնը չաղվկենք պնակներու չչնկոցներով։ Այս ըսուածները և այս կարգի ուրիշ չատ մը բարեկարգութեան նպաստող բաները ամէն խղճմտիտ եկեղեցական կարող է կատարել։ Ասով ոչ թէ իր իրաւասութեան սահմանէն դուրս ելած կ'ըլլայ, այլ ընդհակառակն բարի և օրինակելի դործ մը ըրած կ'ըլլայ։

Եկեղեցական բարեկարգութեան գլխաւոր և էական տարրերէն մին է բեմին քաղեկաբեռնիէնը, ինչպէս այլուր ըսած էինք։ Այս անհրաժեշտութիւնը կրնան իրականացնել քարոզիչ վարդապետները՝ երբ փոխանակ յանպատրաստից և անվերջ օրերուն բեմին վրայէն քանի մը խօսքեր արտասանելու, որոց մէջ չաճախ կը լսուին ոչ թէ «ասուած պաշճէն»ներ, այլ անպատչաճ ասութիւններ և անձի ու պերճանքի ցուցադրութիւններ միայն կը կատարուին, խնամով պատրաստեն օր առաջ իրենց քարոզը, որ ըլլայ դուտ կրօնա-քարոյական, որ ներչնչուած ըլլայ Աւետարանի ոգիէն և բնաբանը ըլլայ Սբ. Գիրքէն։ Ո՛չ ապաքէն մեր եկեղեցւոյ ասուած ընդհատութիւնն են միշտ մարգարէից և առաքելոց գրքերն ու Սբ. Աւետարան։ Արդ, խոնարհ թելադրանքս յուսամ թէ անախորժ չպիտի թուի պաշտօնակից եղբայրներու և հայրերու, որք եթէ հաճին իրենց խօսքերուն մէջ դնել Աւետարանի ոգին և իրենց կրօնական պաշտամունքին մէջ փայլեցնեն չնորհք — ինչ որ իրենց կարողութեան սահմանին մէջ է — կը հաւատամ թէ հաստատած, ապացուցած պիտի ըլլան իրենց ազնիւ ցանկութիւնն եկեղեցւոյ և եկեղեցականներու բարեկարգութեան մասին։

Սամսոն ՀԱՄԱՋԱՍՊ Ե. Վ. ԵԼԻՍԵԵԱՆ

ՊՐՆ. ԳԱԲՐԻԷԼ Յ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երանելի ես դու, ով Գաբրիէլ Գաբրիէլեան. դուն ալացար գացիր անմահութեան աչխարհը։ Աւա՛ղ, մահուան հրեչտակը ինչ չուտ խլեց քեզ մեզմէ և տարաւ քու երկնային բնակարանդ, ուր հանգիստ կ'առնես քու աչխատութիւններէդ։ Բարեչիտակ և սիրելի հօրդ նման դուն ալ չարգելի էիր։ Այո, քու անունդ ալ անմոռանալի պիտի մնայ։ Քաղցր է յիչատակդ և օրհնեալ է վախճանդ որ արդարներու վախճան է. որովհետեւ թէեւ արդարները մեռանին, բայց դեռ մեր հոգիներուն կը խօսին անոնք։

Դուն աղէկ բաժին և վեմ դործ ընտրեցիր— կրթել մատաղ մանուկները և քարոզել Փրկչին խօսքը։ Ցիրաւի ամբողջ կեանքդ և սիրտդ նուիրեցիր որ մէջտեղ ելլաս մեղաւորաց ապաչխարութեան։ Թէեւ երկար և դառն վիչտեր կրեցիր կեանդդ մէջ, բայց անյողդողդ և անվեհեր կեցար մինչեւ վերջը։ Ազնիւ և տիպար նկարագրովդ ցոյց տուիր թէ Յիսուսի համար ապրելով միայն մարդ կրնայ յաջողութեամբ պսակել իր կեանքը։ Բարեխնամ Տէրը տուած էր քեզ բարի սիրտ մը, որով կ'ամոքէիր վիչտեր և կը սրբէիր արցունքներ. այս էր միակ նպատակդ և նչանաբանդ։ Տուրք, նուէր և ողորմութիւն առատաբար կու տայիր. ասոր համար հիմա դու ունիս երկնից մէջ բազում դանձ։ Ուր որ գացիր՝ հաւատաք, յոյս, սէր քարոզեցիր և մինչեւ կեանքիդ վախճանը սիրած Տէրդ պաչտեցիր։ Անձնուրացութեան և զոհուելու յօժար էիր. վստահ էիր թէ պայքարէն վերջ յաղթանակ կայ և մինչեւ վերջ համբերողներուն ալ՝ անթառամ պսակ։ Անկողնոյդ չուրջ և մնարիդ քով հաւաքեցիր բոլոր բարեկամներդ զորոնք անկեղծօրէն սիրեցիր։ Վերջին հրաժեչտ տուիր և մրմնջեցիր, «Քեզ յանձնուած եմ, Յիսուս»

Ով սիրելի եղբայրս, Տէրը չանքերդ արդիւնաւորէ և պսակէ քեզ փառաց անեղծանելի պսակով, որովհետեւ անոնք որ չատերը արդարութեան կ'առաջնորդեն՝ պայծառ աստղի պէս պիտի փայլին։ Մենք, որ տակաւին կ'ապրինք այս աչխարհիս մէջ, երանի թէ լաւ ըմբռնէինք որ այս կեանքը վաղանցիկ է։ Իցիւ թէ մեզ ամէնուս համար օրինակելի իրատ ըլլար քու բարի կեանքդ։ Կը մաղթեմ որ Տէրը մխիթարէ սիրելիներդ և անոնք կարող ըլլան ըսելու, «Քու կամքդ ըլլայ»

Զմիւռնիա ԱԶՆԻՒ Ս. Վ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ

ՀԱՑ ԿԵԱՆՔԸ

Կը լսենք թէ կառավարութիւնը Հայկական Նահանգներու համար բարեփոխութեան ծրագիր մը մչակած է օգտուելով մինչեւ այժմ եղած ծրագիրներէն և թէ յառաջիկային նպատակ ունի այդ ծրագիրը գործադրութեան դնելու Արեւելեան Նահանգներուն այժմեան վիճակին վերջ մը տալու հա-

մար։ Պաշտօնական աղբիւրներէ ծագում առած լուրերու համաձայն, կառավարութիւնը մտածեր է նոյն իսկ Հայաստան չորս նահանգներուն համար Անգղիացի խորհրդականներ հրաւիրել, որոնք հաւանականապար Էրզրում, Վան, Պիթլիս և Խարբերդ պաշտօնի պիտի կոչուին և լայն իրաւասութիւններով օժտուելով իրենց նահանգներուն վարչական ամբողջ գործունէութեան պատասխանատու պիտի ըլլան և ամէն տեսակ վարչական պաշտօնեաներ պաշտօնազուրկ ընելու իրաւասութիւնը պիտի ունենան։ Հայկական բարեփոխումներու պատմութեամբ զբաղուողներուն համար անշուշտ նորութիւն մը չէ այս պետական որոշումը, քանի որ Սուլթան Համիտի օրով ալ նման կարգադրութիւններ եղած եւ երեսունի չափ պաշտօնեաներ պաշտօնի կոչուած են, բայց անոնցմէ բարեխիղճները կարճ ժամանակէն իրենց հրաժարականը տալով գործէ քաշուած են, քանի որ լաւ ըմբռնած են թէ, կառավարութիւնը միմիայն իրենց անունը չահագործել կ'ուզէ՝ առանց ճշմարիտ բարեացակամութիւն ցուցնելու բարեփոխութիւն ներմուծելու համար։ Միւս եւրոպացի պաշտօնեաները իրենց ոճիկը դանձելով և իրենց ժամանակին մեծ մասը արտասահմանի մէջ անցնելով զբաղած են։ Այսպէսով կառավարութեան բարեացակամութեան մասին արդէն այն ատեն եղած յոյսերը ջուրը ինկած են։ Չորս տարիէ ի վեր իշխող Դաշինքները Հայաստանի մէջ բարեփոխութեան պէտքը զգացած և միշտ ծրագիրներ չինելով, խոստումներ տալով ժամանակ անցուցած են, մինչեւ որ ուրիշ դաշինք մը եկած և նոր ծրագիրներով ու խոստումներով թանկագին ժամանակը կորնչուցած է։ Այսօրուան Դաշինքն ալ առաջին օրէն նոյն խնդիրին ուշադրութիւն դարձուց և խոստումներ րրաւ, ծրագիրներ կազմեց, բայց գործադրութիւնը մի փնտռէք, մինչեւ ներկայ Դաշինքն նոր մը յաջորդէ և ան ալ նոր ուսումնասիրութիւններով, նոր դժուարին խնդիրներով զբաղելով ժամանակ չունենայ խեղճ «Վիլայէթը Շարգիէյի» հարցով զբաղելու։ Արդեօք այս քառամեայ փորձառութենէն ինչ դաս քաղելու է։ Կրնանք ըսել թէ կառավարութիւնը անհասկնալի, անբմբռնելի քաղաքական կարճատեսութեամբ Արեւելեան Նահանգներու նոր հարց մը արծարծել կ'ուզէ, թէ այդ նահանգներուն մէջ բարեփոխութիւն ներմուծելու համար անյաղթելի դժուարութենէն կը բաղխի։ Ամենամեծ դժուարութիւնը, որ նոր բարեփոխութեան ներմուծումին դէմ ամէն մարդու միտքը կրնայ իյնալ, Քրդական ապստամբութեան մը երկիւղը կրնայ ըլլալ։ Բայց մինչեւ չորս տարիէ ի վեր կառավարութիւնը չկրցաւ համոզում գոյացնել թէ բարեփոխութիւն ներմուծելը ճշմարտապէս Քրդական ազգ մը ալիտի բանայ երկրին գլխուն։ Մեր Դահլիճները որ ժամանակին չվախցան Արաբական ու Ալպանական ապստամբութիւններէն՝ ինչպէս կըրնային չորս տարիէ ի վեր դոզալ Քրդական ապստամբութեան մը հեռանկարէն, մանաւանդ որ Քուրդերը չատ աւելի բաժանուած և Հայ ու Թուրք բնակչութիւններով իրարմէ բաժանուած և երկրին սրտին, Անատոլուին ալ այնքան մօտ ըլլալով երբեք ընդհանուր ապստամբութիւն մը հանելու վիճակի մէջ չէին։ Կառավարութիւնը ինքնավստահօրէն պատժեց և ջախջախեց Միլլի Այիբէթի պետը Իպրահիմ փաշան, իր անուանած գաղափարներուն համար, և Իպրահիմ փաշան չատ աւելի զօրեղ և աղդեցիկ էր Քուրդերու մէջ քան Միր Մհէ մը, Մուսա մը, ևլն. և Քուրդերը բնաւ չըմբոստացան, ընդհակառակն կառավարութեան այժին առջեւ մեծ պատկառանք զգացին։ Ինչպէս կ'ըլլայ որ կառավարութիւնը Քրդական վտանգի ապառնալիքով կրնայ բարեփոխութեան ծրագիրները յետաձգել։ Քուրդերուն ահագին մեծամասնութիւնը կառավարութեան այնքան հաւատարիմ է, որ եթէ ասոնք կառավարութեան քով բարեփոխութիւն ներմուծելու լուրջ տրամադրութիւններ տեսնեն, անմիջապէս կը հպատակին կեդրոնական կառավարութեան որոշումներուն, եթէ մանաւանդ կառավարութիւնը իր խօսքին զօրքի և թնդանօթի ներկայութեամբ ալ այժ տայ։ Կը մնայ ուրեմն ընդունիլ թէ կառավարութիւնը երբեք լրջօրէն չէ ուզած Հայկական Նահանգներու բարեփոխութեամբ զբաղիլ։ Դուբէ աւելի կարեւոր և կենսական խնդիրներ մինչ անոր ուշադրութիւնը գրաւած են, գուցէ Հայոց տրտունջներուն կառավարութիւնը բաւարար համարած է պէտք եղած կրեւորութիւնը չընծայել, վստահ ըլլալով թէ, Հայերը Ալպանականին լուրջ և կազմակերպեալ նման չարժուիր յառաջ բերելու անընդունակ են։ Բայց կառավարութիւնը ամէն տեղ ինքզինքը խաբած է դժբաղդաբար և ի վերջոյ ամէն բարեացակամութեան համար իսկ բարեփոխումները չատ ուշ մնացած են և մեր երկրին այս վիճակէն օտարները միայն օգտուած են։ Ով որ կոյր աչքերով այս երկրին մէջ պտըտիլ չուզեր, ան լաւ պէտք է ըմբռնէ թէ Օսմ. Կայսրութիւնը հիմնուած է աղգայնական հարցի ուղիղ լուծման վրայ։ Ով որ չի կրնար այս խնդրին պէտք եղած կարեւորութիւնը տալ և զայն լաւագոյն եղանակով լուծելու

աչխատիլ, մասնակով բոլոր կրօնական և միջնադարեան կրօնական ըմբռնումները, ան այս երկրին ամենամեծ թշնամութիւնը ըրած կ'ըլլայ, որովհետեւ տանջուող ազգերը քսաներորդ դարուն մէջ կը ջարդուին, կը չարչարուին, բայց չեն մեռներ։ Ազգ մը բնաջինջ ընելու ճղնողները՝ որքան ալ զօրեղ ըլլան՝ դարձեալ ինքնասպանութիւն կը գործեն։ Ահա թէ ինչո՞ւ ներկայ Դահլիճի բարեփոխական բոլոր ծրագիրներուն ջերմ համակիր ըլլալով հանդերձ, կը մաղթենք որ այդ ծրագիրները իր մեռած առաջ չզարդարեն Պաղը Ալիի դիւանները և չուտով առանց օր եւ ամիս կորսնցնելու գործադրութեան դրուին յոգուստ ընդհանուր Օսմանեան հայրենիքին, որուն մէկ մասին բարեփոխութիւնը ամրողջութեան կենսունակութեան ամենէն փայլուն ապացոյցը պիտի ըլլայ։

Հ. ԹԱՄՈՒԿՈՆԵԱՆ

1912ի «ԱԻԵՏԱԲԵՐ»ի ՅԱՆԿԸ

Ազատագրեալ Հայ ցեղ մը 686. Ազատութեան օրէնքը 723. Ազգային վերածնութիւնն՝ Աւետարանով 610, 634. Ազգ 1226 Ազդու կոչ մը 5. Աղջնուածբերութիւն 804. «Ալէվի»ներ 1215. Ալպանիա 554. Ալիքներու բարձրութիւնը 848. Ալպանիոյ մէջ հնաձախտ 218. Ալպանիոյ ներկայ կացութիւնը 853. Ալքոլամոլութիւնը մեր մէջ 1114. Ազօթք Իսլամական աչխարհին համար 918. Ազօթքի Ըօթնեակ Եբիւասարդաց Քրստոնէական Ընկերակցութեանց, Նոյ. 10-16, 1912, 1048. Ազօթքի Ըօթնեակը 1226. Ամառնային դպրոց ի Մարզուան 807. «Ամերիկահայ Տարեցոյցը» 16, 329. Ամերիկեան Գօրաի տարեկան ժողովը 1038. Ամերիկեան վարազօձի մը դէմ 585. Ամէնը միասին 607. Այգիին մէջ գործել 438. Այնթապի Ազգային Սիրթ հիւանդանոցին վիճակագրութիւնը 806. Այնթապի կ. Թ. Գոլէճէն լուրեր 1047. Այրեր և կրօնի չարժում ի Նիւ Եորք 514. Այցելութիւն մը Ասիայի Ըօթը եկեղեցիներուն 322, 370, 393. Այցելութիւն մը ի Փէրչէնճ 1216. Այցելու հրեչտակները 55. Անակնկալներու պատերազմը 1204. Անգղիոյ Թագաւորը և Ֆրանսայի նախագահը 122. Անգղիոյ Թագաւորին հետագիրը 75. Անգղիոյ յիչատակագիրը և Սուլթանը 147. Անգլիական նաւատորմը 170. Անկար պատմուճանը 725. Անհատատութեան պատճառները 61. Անձնազոհութիւն 684. Անձնաքննութիւն 1110. Անմահութիւն 533. Անմոռանալի օր մը 376. Անյարմար ու սխալ վայրի մէջ 150. Անուանախաղ 1187. Անունի հմայքը 88. Անպատչաճ ազօթք մը 245, 269. Անվիչտ երկիրը 58. Անտառին դուրս ելլել 1014. Անցեալ տարուան բարեգործութիւնները 175. Աչխարհական կրթութիւն Արեւելքի մէջ 674. Աչխարհիս արդի հրաչալիքներէն մէկը 369. Աչխարհիս նոր Ըօթը հրաչալիքները 921, 942. Աչխարհի քաղաքական կացութիւնը, Ասիա 148. Աչխարհի քաղաքական կացութիւնը, Եւրոպա և Ամերիկա 172, 195. Ապահովիչ նչան մը 750. Ապիտոսի նորագիւտ հնութիւնները 795. Ապրուստը ինչո՞ւ սղած է 252. Ապրուստի սղութիւն 1015, 1039, 1109. Առանց գործի 10. Առանց ցաւի առաքնաբուժութիւն 370. Առաջին Զատկին առաջին առտուն 346. Առաջին Ծնունդի-ծառը 36, 81, 106, 129. Առաջին հետագիրը 664. Առողջութիւն խնայել 7, 32. Ասիական գաղթ դէպ ի Հարաւային Ամերիկա 1112. Աստուածաբանական կարգ մը 76. Աստուածաբանական համալսարան Օսմ. պետութեան համար 460. Աստուածաբանական ճեմարանի խնդիրը 459. Աստուած և Մամոնայ 219. Աստուած մէկ է 267. Ատանայի բարոյական վիճակը և ազդու կոչ մը 208. Ատելութեան Աւետարանը 423. Արաբիոյ բարեկործութիւնները 1202. Արաբիոյ կացութիւնը 171. Արդարին աղեկ պիտի ըլլայ 1106. Արդիական գէնքեր 291. Արեւը և իր ընտանիքը 440, 463, 487, 510. Արեւելեան համալսարաններ 674. Արձակուրդ 627. Արճէնթինա 608. Արմաիքի վաճառականութիւնը 458. Արտասուաց երկու չիթեր 929. Արտաքսման տարեդարձին հանդէսը Լոնտոնի մէջ 1012. Աւետաբեր 531. «Աւետաբեր» 1913 տարեոյ 1106, 1130. Աւետարանական գործը դիւղերու մէջ 1143. Աւետարանականութիւնը Աւստրիոյ մէջ 90. Աւետարանը ամօթ չեսեպել 653. Աւետարանչութեանս չարունակութիւնը ի Կիլիկիա և այլուր 1144, 1168. Աւետարանչական այցելութիւն մը դէպ ի Քիւրտիստան 639. Աւստրալիա, երկիր առաւտութեան 1084. Ափ մը կաւ 9։

Բազմազրաղ աչխարհէն 33, 129, 1064, 1088. Բազմաչխատ մխոհարի մը մեկնումին առթիւ ողջերթի հանդէս մը 493. Բեղդրական ձգախէժ 679. Բազդատութիւն մը, նաւապետը և Քրիստոնեան 485, 509. Բաց նամակ 1193. Բաց նամակաւ Հայ երիտասարդ մը 829. Բաց նամակ Խուլդիւղէ 495. Բեռ տանողները 871. Բիբլիական ներքին տառաքնութիւն, կոչ Բիբլ. Միութեան Աւետ. եկեղեցիներուն 256. Բնութիւնը և մայրը 1185. Բողոքականութիւնը Հայոց մէջ և անոր կատարած դերը 1213. Բուրսայի հոդեւորական 940. Բրիտա-

նական միսիոնարութիւններու եկամուտը 868։

Գահաճառը 402. Գահիրէի Հայ Ե. Ռ. Ընկերութիւնը 1191. Գաւառային ժողով ի Պարտիզակ 953. Գաւառական ժողով Մարզուանի Ա.Ե.Ռ. կայանին 689. Գերիին երգը 442. Գերմանացի հայասէրները 301. Գերման Ընկերվարականութիւն 51. Գերմանիա և պատերազմը 336. Գործադրելով սորվիլ 808. Գործաւորներու ապահովագրութիւն 650. «Գոնէ բարեկամութեան համար» 775. Գործնական անհատաւորութիւն 85. Գործնական աչխատակցութիւն ի Ճափոն 797. Գործող զօրութիւնը 991. Գումը տարափոխիկ է 31. Գրախօսական, «Հայոց եկեղեցին» 923. Գրախօսական, «Հայ ցեղը» 234. Գրպանի ելեկտրական ճրագը 655։

Դահլիճին յայտագիրը 760. Դանիական թագաւորներ 727. Դեմասի արարքը 919. Դու և ես 1115. Դուրսը կեցողներուն 629. Դպրոցական տարեմուտը 866։

Եգիպական և Տարտանէլ 434. Եգիպտոս և պատերազմը 50. Ելեկտրականութիւնը իբրեւ անուն 727. Եկեղեցականաց բարեկարգութիւն 1212, 1236. Եմէնի ապստամբապետ Սէյիտ Իտրիսի և հետեւորդներուն ընդդ. ներքւմ 1027. Եկեղեցական բարեկարգութիւն 1021, 1043. Եկեղեցական ընդդ. կանոնագրի մը պէտքը 109. Եկեղեցիի անդամ ըլլալ 700. Եկեղեցւոյ գործ 651. Եուանչիքայ և Բողոք. Բրիստոնեաներ 219. Եունկֆրաուի երկաթուղին 584. Եռամեայ հանդէս կիրակնօրեայ Դասուց 282. Եփէ նայէ 874. Երթաս բարեաւ 1065. Երկաթ և պողպատ 345. Երկու աչխարհներն ալ մեզի համար չինուած 51. Երկու բաժակները 35. Երկու նորընծաներու նախընծայ պատարագը 728. Երկու սերունդներ 752. Երկրաբանութիւն և ազգերու պատմութիւն 56, 80. Երկրաչարժի սարսափը Վալփարայզոի մէջ 1208, 1232. Երկրիս տեւականութիւնը 152, 176. Երջանկութիւնը իբրեւ պարտականութիւն 30. Երրորդ չրջան 41. Եւրոպա և պատերազմիկներու իրաւունքներ 458. Եւրոպայի դաչնակցութիւնը 1108. Եփրեմ Ման 555.

Զաւակական մտածումներ 343, 367. Զարթնուս մի նշաններ Հնդկաստանի մէջ 722. Զինուորական օրէնքին պատժական տրամադրութիւնները 1025. Զինուորին երգը 974. Զբրիստոս մերժել 125. Զօրապետ Պուէր 947, 971. Զօրութեան դինը 894

Էրէնթալ Կոմսը 194։

Ընկերային կեանք և Բրիստոնէութիւն 63, 86, 159, 230, 278, 325, 395, 447, 471, 492, 514, 537, 561, 587, 612, 635. Ընկերութիւններու օգուտը 13։

Թագաւորելու մենաչնորհ 522. Թափուր 294. Թելադրութիւն մը յառաչիկայ տարուան ուսուցիչներուն 713. Թելադրութիւններ մեր ընթերցողներուն 1154. Թէ եկեղեցին ի՛նչ կ՛արժէր անոր համար 582. Թէ զո՞վ կը քարոզենք 606. Թէ ի՛նչ են թաթառները 967. Թէ ի՛նչ բրած է անթել հեռագիրը 583. Թէ ի՛նչ կերպով Տէրը զիս առաչնորդեց 1038. Թէ ի՛նչպէս առնենալանել սորվեցայ 396. Թէ ի՛նչպէս գտնուեցաւ Աքսար թագաւորին պալատը 1138, 1159. Թէ ի՛նչպէս կրնանք մեր մանուկները առողջ և խելացի ընել 992. Թէ ո՛ւր սկսաւ Ծնունդը 60. «Թիմանիք»ի կորուստը 412. Թուրքեւիտալական պատերազմը 26. Թռիչք սըրտի 830.

Ժամանակին գործածութիւնը 733, Ժառանգականութիւն 319.

Ի՛նչ է մարդը 416. Ի՞նչ է նկարագիրը և ի՞նչպէս կը չինուի 559. Ի՞նչ է Բրիստոնէութիւնը 137, 179. Ի՞նչպէս կրնանք Քրիստոսի բնակարան ըլլալ 819. Իտալական զօրք Զուարայի մօտ 387. Իտալական նաւային գրաւումներ 98. Իտալական հարուածը Եգէականի մէջ 410. Իտալեւթուրք պատերազմը 146, 171. Իրական փորձը 1063. Իրապէս համր 106. Իր իսկ հաւատքը 941։

Լաւատեսութեան պէտքը 151. Լերան հետաւոր դագաթին վրայ 1161. Լոյսը տեսէք 55. Լոյս Ճորճ, Անգղիոյ մէջ ամէնէն նչանաւոր մարդը 564. Լոնտոնի Գերման դեսպանութիւնը 482. Լորտ Լիսթըր 272. Լուացարար հերոսուհին 630. Լսարաններու չուրջ 562, 590։

Խաղաղութիւն 986. Խաղաղութիւն ընել 677. Խարբերդի տնտեսական առաջնային պատճառները 566. Խարբերդ, 40—45 տարի առաջ 339. Խաչը կեդրոնական Ամերիկայի մէջ 896. Խաչիդ մօտիկ (երգ) 1189. Խնդի ընկերներ 1026. Խլիրդի հաւատնական դարմանում մը յայտնուած 346. Խնա-

յողուբեան անտուկներ Եգիպտոսի գիւղացիներուն համար 530. Խնձորգին գիւղը 1121. Խորհրդածութիւններ ժամանակի մասին 88. Խուլերու ձայները 656։

Ծանուցում Թուրքիոյ չորս Աւետ. միութեանց պատասխանատու մարմիններու, գործադիրներու և այլն 257. Ծառայել չքաբենաճելու չափ մեծ 1111. Ծիածան 154. Ծխախոտին վնասակարութիւնը 127. Ծոմապահութիւն 794.

Կաթոլիկ Եկեղեցիին մէջ իրիկուն մը 298. Կաֆ 1209. Կայս. հրովարտակը 715. Կայսերական հրովարտակ Տրիպոլսոյ 1026. Կայսեր յայտարարութիւնը բանակին ուղղուած 715. Կանոնագրութիւն Պրուսայի գաւառական ժողովին 568. Կանուխ սկսէ 561. Կապոյտ չնագայլը 487. Կատարեալ ըլլալ 557. Կարնոյ Աւետ. հորիզոնէն 232. Կեանքի անստուգութիւնը 1034. Կեանքի առակներ 197, 319, 463. Կեանքի ծագումը 893. Կեանքին նպատակը 731, 757, 778. Կեղծ Քրիստոնէութիւն 123. Կիլիկեան Հայ Աւետ. փոքր եկեղեցիներ 857, 1000, 1119, 1190. Կիպրոսի խռովութիւնները 554. Կիրակնօրեայ դպրոցներու համաշխարհային եօթներորդ ժողով ի Ցիւրիխ, Զուիցերիա, Յուլիս 8—15, 1913. 737, 759. Կոյրը 1234. Կորուստին չափը 842. Կ'ուզեմ ըլլալ 1185. Կրթական գործ օտար երկիրներու մէջ 722. Կրթական մշակի մը 30ամեակին առիթով 709. Կրթութեան դերը անհատի և ազգերու կեանքին մէջ 1068. Կրօնական ազատութիւնը Չինաստանի մէջ 567. Կրօնական համաժողով ի Ճափոն 796. Կրօնական չարաթաթերթ 818. Կրօն և ազգութիւն 556, 579. Կրօնք և գիտութիւն 134, 157, 204, 250, 276, 351, 372, 444, 468, 517, 538, 588, 637. Կրօնքը Աւետարանիոյ մէջ 1157. Կրօնքի մէջ իրականութիւն 255. Կօչիկները հանել 174։

Ղազար վեցհարիւրվաթսուներկուքի Արտաքսման Մեծ Հրամանագիրը 914. Ղաղորդութեան դինին 867. Ղաղորդութեան համաժողով 939. Ղաճի Ատիլ պէյ և Ալպանական բարենորոգումներու յանձնաժողովը 218. Ղամայն աչխարհի ժողովականները 844. Ղամօրէն բարեկամներուս որ կը փափագին իմ և Ատանայի վրայ լսել 349. Ղայ ապրինք և Ղայութեան համար ապրինք 1070. Ղայ Աւետ. պաշտօնեաներ հասցնելու պէտքը 851, 876. Ղայ Գաղթային Ընկերակցութեան Մարսիլիայի ճիւղը 378. Ղայ դաստիարակի մը Ցորելեանը 474. Ղայ Եկեղեցիին բարեկարգութեան հարցը 753. Ղայ Եկեղեցւոյ նչանակութիւնը ներկային և ապագային մէջ 680. Ղայերէն լաւագոյն 100 գիրքերը 628, 770, 1010. Ղայ կարմիր Խաչի մարդասիրական կոչը 1098. Ղայ կեանքը 18, 42, 66, 90, 114, 138, 162, 186, 210, 234, 258, 282, 306, 330, 354, 378, 426, 450, 474, 499, 522, 546, 570, 594, 618, 642, 666, 690, 738, 762, 785, 809, 834, 858, 882, 906, 930, 954, 978, 1050, 1074, 1097, 1122, 1146, 1170, 1193, 1218, 1237. Ղայկ Բագրկեան 1094. Ղայ կինն ու Ղայ ընտանիքը 1139. Ղայ չրջանաւարտներ Նիւ Եորքի Համալսարանէն 617. Հանգուցեալ Զօր. Պութ 890. Հանդէսներ Տարտնի Ամերիկ. Դոլէճին մէջ 569. Հանրային ոգի 399. Հանրապետական Չին 363. Հատեան միապետութիւնը 392. Հաչտութիւն և բարեկարգութիւն 1228. Հարաւային Բևեռի գիւտը 266. Հարիւրեակը 986. Հարիւրեակին չուրջ 801. Հարստութիւն 100. Հարցումներու պատասխան 846. Հացկատակներ 534. Հաւատքի արդի դիւցազունները 302, 326. Հաւատքին պատերազմը 1061. Հերձուած մարդկային երրորդութեան դէմ 38. Հէնրի Մարթին 963. Հիւսէյնիկի Ղայ Աւետ. եկեղեցին 832. Հիւրասիրութիւն 132. Հնդիկ Մահմետականներ և կայս. քաղաքականութիւն 290. Հնդկական ափիոնը Չինաստանի մէջ 631. Հնդկաստանի մարզահամարը 291, Հոգեկան ճոխութիւն 1137, 1158, 1183. Հոգեւոր անյաղթութիւն 1154. Հոգեւոր լուրեր Րուսճուգէ 1191, Հոգեւոր կռիւը 938, Հոգեւոր պաշտօնեաներու և ուսուցիչներու ապահովագրութիւնը 281. Հոգեւոր պաշտօնէի մը այցելութիւնը 233. Հոգւոյն անմահութիւնը 977, 996, 1017, 1044, 1066. Հոգեւոր գինուորութիւն 1085. Հոդոս և Սթամփալիա իրրեւ նաւային խարիսխ 482. Հսկումի պահեր (վեր. Հ. Մ. Ալէնի մահուան տարելիցին առիթով) 54. Հրեչտակներու երգը 102։

Ձեռնադրութիւն մը 903։

Ճիզուիթէ մը գրուած Լուտերի կենսագրութիւն մը 375. Ճմշածներ 752. Ճչմարտութեան զարմանալիութիւնը 402. Ճչմարտութիւն 534. Ճորճ Թագաւոր և Հնդկական նոր մայրաքաղաքը 704։

Մահագոյժ 354. Մահամերձ տարին 1227. Մայր իմ 850. «Մայրս ինծի չսորվեցուց» 1041. Մանուկներու անհատականութիւնը 969. Մանուպայի գրաւումը 122. Մանրէներու դէմ պաղարեամբ մաքառիլ 1184. Մարաթոնեան արչաւ 698. Մարդոց տեսակը 1182. Մար-

զուանի աստուածաբանական ճեմարանը 641. Մարզուանի Ե. Ֆ. Ընկը. 401. Մարզուանի խուլերու և համրերու Քրնկ Սքուլ վարժարանը 665. Մեծ մարդիկ 746. Մեղա՛յ, Տէր, 1230. Մեղքի պատիժը 746. Մեռայի ջուրերը 798. Մեռնիլը ոչնչանալ չէ 1115. Մեսթային պաշտօնը 999. Մետաղափորձութիւն մը արևելեան դրամներու վրայ 560. Մեր անհատապաշտութիւնը 706. Մեր Աւետարանական եկեղեցիները 324, 367, 374. Մեր Աւետարանական մամուլը 98. Մեր մանուկները 472, 497. Մեր պատկերը 282, 307, 379, 427, 451. Մեքսիքեան գանձերը փոխարքաներու իշխանութեան օրով 872. Մեքսիքօ 749. Մէրզէպի ճակատամարտը 242. Մր. Հէնրի Զօհրապ Լոնկվըրթի մահը 185. Մր. Ճ. Շէրուտ էսի 243. Միացեալ Բողոքական Եկեղեցի Թուրքիոյ 724. Միացեալը 784. Միաց. Նահանգներու Սահմանադրութիւնը 1179. Մի մոռնար վիս 641, 714. Միջավայր 198. Միջնորդութեան առաջարկներ 242. Միջնորդութեան յոյսեր 315. Միսիոնարական գործակցութիւն 773. Միսիոնարական գործ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ 797. Միսիոնարական նախկին կայան մը Հրոյ Երկիրի մէջ, Ուչուախա 448. Միսիոնարական ոգւոյ պէտքը 962. Միսիոնարութիւնները իրենց համար եղած զոհողութիւններ կ'արժէն 440. Մոնթենեկրօ 1036. Մրափող մանկիկին 945. Մօր մը համար լաւագոյն նուէր մը 79. Մօր սիրտը 510.

Յաջողութեան գինը 112. Յաջողութեան գլխաւոր տարրերը 660, 682. Յարութիւնը 342. Յիչատակագիրը Եանկէ 123. Յիչատակի պաշտամունք մը կ. Թ. Գոլէճի մէջ 519. Յիչատակութեան պաշտամունք մը 1072. Յիսուս Գեթսեմանիի մէջ 414. Յիսուսի «անուններ»ը խորհրդաւոր բանաձեւ մը չէ 65. Յիսուսի ընկերվարական ուսուցումները 945, 975. 994, Յիսուսի սէրը 827. Յոբելեան մը Մատակասքարի մէջ 833. Յոբելեան տարին 1024. Յոգնածները 64. Յովհաննէս Յովհաննէսեանէ քանի մը քերթուածներ 633. Յորդորակ 1160. Յունաստան և Պուլկարիա 435. Յունաստանի ընտրութիւնները 833։

Նահանջելու քաջութիւնը 774. Նամակ հանգուցեալ վեր. Պետրոս Թօփալեանի մասին 827. Նամակ Մորենիկէ 928. Նամակներ, Բերբիէ 185. Զէյթունէ 808. Խնուսէ 1025. Կարինէ 541. Վանէ 184. Քղի-Դասապայէ 662 Նաւապետ Ամունտսէնի մեծ յաջողութիւնը 266. Նէհմանէ դասը 390. Նիկոմիդիոյ Գաւառ. ժողովը 306. Նկարագիր-լուսանկար 1210, 1234. Նոր ակնարկ մը Զինու վրայ 1132. Նոր աչխարհագրութիւնը 1087. «Նոր աչխարհագրութիւն»ը 391. Նոր բաժին մը 1202. Նոր երուսաղէմը 702. Նոր թուականը Զինու մէջ 748. Նորէն ծնած մարդիկը Զինաստանի մէջ 103. Նուիրումին զօրութիւնը 223։

Շահագործում մը որ իսկապէս կ'արժէ 849. Շերվանչէին 736. Շնորհաւոր նոր տարի 3. Շրջաբերական նամակ 425. Շրջաբերական նամակ մը 417. Շրջանաւարտութենէ ետեւ 555։

Ոսկրաթեք մանուկներ 728. Որբերու և լքուած տղայոց խնամք 388. Որբուհիի մը մրմունջները 1089. Որո՞նք Ամերիկա երթալու են Աստուածաբանութիւն ուսանելու համար 689. Որթան և մայրերը 420. Ուէյլսի մէջ Պետութեան ու եկեղեցիի բաժանում 626. Ուղեւորի յուչքեր 15, 735, 783. Ուղեւորութիւն Պայազիտէ Քէմախ 279. Ուսուցիչներու պէտք կայ 950. Ուսուցչի կեանքէս 160. Ուտելու մասին 250. Ուրախ եմ 822. Ուրիշներու համար աղօթել 921. Ուր կը ճամբորդենք 249։

Չարերը ինչո՞ւ չար կ'ըլլան 1118, 1141, 1164. Չբուժուած կեանքեր 77. Չեմ գիտեր ինչո՞ւ 585. Չինական գործեր 147. Չինական հանրապետութիւնը 965. Չինական տագնապը 99. Չինու Ազգ. ժողովը 27. Չինու առաջին նախագահը 194. Չինու զոհաբանութիւն կրիֆիթ Ճոնի համար 987. Չինու մէջ բարոյախաղեր 772. Չինու յեղափոխութեան արդիւնքներէն ոմանք 845. Չինու քաղաքային պատերազմը 2։

Պալքանեան քարտէս 1027. Պալթիկի և Լոյտի վրդովումը 411. Պաղտատ 776. Պաղտատի գծին Տօրոսի ճիւղին չինութիւնը 578 Պաղտատի երկաթուղին և մեծ Բրիտանիա 578. Պատերազմին դասերը 1131. Պատերազմի տարբը 642. Պատ. Նիկողոս Կիւլէսէրեան 809. Պրն. Գաբրիէլ Ց. Գաբրիէլեան 1001. Պրն. Գաբրիէլ Ց. Գաբրիէլեանի յիչատակէն 1237, Պարէզին մէջ գերեզման 317. Պարսկաստանի կացութիւնը 314. Պարսկական տագնապը 3. Պզտիկ դիտողութիւն մը 710. Պէյրութի Իտալական հարուածը 218. Պօրտի նախագահին ուղերձին մէկ մասը 1059. Պուլկարական ծանուցագիրը և բայսարական գիրը 1003. Պուլկարիա 1034։

Չատագովական մը խորհրդարանական կառավարութեան 50. Զգային ուժասպառում 1064։

Ռուսաստանի ազգաբնակութիւնը 944։

Սերպիա 1036. «Սէլամ» 592. Սէսիլ Րոտսի յիշատակարանը 699. Սուլթանին համար նաւատորմիղ մը չինել 161. Սբ. Գիրքը Ռուսիոյ մէջ 1157. Սոֆի Բայթ 824. Սրտի հիւանդները ողջ պահել մարմինէն դուրս 722. Սպանիացի Րոպէնսոն Քրուզօ մը 498. Սուպունակամ Սմմալ 489, 512.

Վանի Հայ ժողովուրդը և Ամերիկ. միսիոնարները 1090. «Վասն զի ինձանէն մէջ իրենց տեղ չկար» 30. Վարդ և փուշ 801. Վարդապետութիւն մը հանդերձեալին նկատմամբ 315. Վեր. Արիստիս Մուամճիատիս 617. Վեր. Հէնրի Մարթինի մահուան հարիւրամեակի հանդէս ի Թոգատ 1092. Վեր. Մր. Լ. Պարթլէթի մահը 1096. Վեր. Յակոբ Պիւզպիւլեան 658. Վեր. Պետրոս Թօփալեան 777. Վեր. Տր. Հ. Կ. Օ. Տուայթ 483. Վեր. Տր. Ուիլեըմ Կուաէլ 28. «Վերարկուն Ալիքին տուէք» 198. Վեր նայէ, վե՛ր 609. Վիլհելմ կայսեր սպառնալիքը 506. Վիչտի ընկերներ 1134։

Տաճնապի օրուան մէջ զօրութիւն 1082. Տանիմարքայի Թագաւորը 506. Տարօնի չուրջները 855, 879, 900, 925. Տէղեկագիր կեդր. Միութեան ժէ. գումարման յետդոկիա 1166. Տէղեկագիր Պրուսայի Գաւառական ժողովին 375. Տեսական անհաւատութիւն 40. «Տէր, յիչէ զիս, երբ գուս թագաւորութիւնովդ գաս» 1013. Տիպար քարոզիչը 83. Տխուր նօթեր մեր անցեալէն 754. 779. Տկար պճեղներ 776. Տր. Կրիֆիթ Ճոն, ոսկիբերայ Չինական Քրիստոնէութեան 770. Տր. Հաւիլինի ձեռնարկներէն մէկը 328. Տր. Նազարէթ Ակէքսանդրեան 545. Տր. Պարնըմի հրաժարումը Ա-եռաբնէի խմբագրութենէն 531. Տր. Ուիլսըն 1108. Տր. Ուսթօ Ուիլսըն 675. Տր. Տէնիըլ Ք. Փիըրսընս 615. Տուն 613. Տունի ճանճը 657. Տպագրութեան ճըշմարիտ կարեւորութիւնը 915. Տպաւորութիւններ Ամերիկեան կրօնական կեանքէ 531. Տրիպոլսի առաջին ճակատամարտը 74. Տրիպոլսի Իտալեան արշաւանքը 362. Տրտմութիւն ըստ Աստուծոյ 990։

Րաբբիին դատաստանը 872. Րնտքինէ գոհարներ 19. Րոթէնպուրկի մէջ Հայու մը միջոցով հոգեւոր արթնութիւն 464. Րոպէրթ Գուէճի ամավերջի հանդէսը 616։

Ցանէ 392. Ցեղին բարւոքումը 1045, Ցուցակ Հայերէն լաւագոյն 100 գիրքերու 1010։

Փանամայի ջրանցքը 869. Փեքինի զօրաց ըմբոստութիւնը 242. Փիլիպեան կղզիներու բարգաւաճումը Ամերիկեան տիրապետութեան տակ 8. Փիլիպեան կղզեխմբին մէջ կրօնական ազատութիւն 699. Փիլիպպէի բանտապետը 222. Փոթորիկը և նաւաւէրը 461. Փորթուկալ և հանրապետութիւն 1156. Փրկութիւն կրթութեան միջոցով 1178. Փրոֆ. Ճէֆրզեանի նախկին օրերը 182։

Քալիֆորնիա 799. Քալիֆորնիա կը հրաւիրէ զաչխարհ Փանամա-ի ազգականի միջազգային արուեստահանդէսին 1915ին 156. Քալիֆորնիական զբաղումներ, պտուղ չորցնել 898. Քաղաքավարութիւն և բադդ 710. Քանի մը թելագրութիւններ՝ գրել փափաքողներու ուղղուած 781. Քանի մը նոր փոփոխութիւններ 436. Քանի մը գիրքեր որոնք կեանքիս և վարքիս ուղղութիւն տուած են 14. Քանի մը վերջին խօսքեր 507. Քանի մը խօսք ուսուցիչներու և ուսանողներու յարաբերութեանց մասին 802. Ի. գումարում Խարբերդի Աւետ. Միութեան Սինոդին 758. «Քարոզութեան յիմարութիւնը» 274. Քարոզիչը և իր Սբ. Գիրքը 1022. Քսիէմպուա լիճը և անոր անծանօթ Աստուծոյ նուիրուած սեղանը 825. Քրիչերը սակաւն 1066. Քու մեղքերդ քեզի ներուած են 154, 177, 201, 225. Քուրդեր եւ Հայեր 206, 228. Քրիստոնեայ եկեղեցին 582. Քրիստոնեաներու հարցաքննութիւն Քորէայի մէջ 820. Քրիստոնէական կեանքն ապրելու անբնական որոչում մը 1019. Քրիստոնէական միութեան համար թելադրութիւն մը 604. Քրիստոնէական ամպիոնին նիւթը 951. Քրիստոս և մեր մեղքերը 676. Քրիստոս և աղքատները 364. Քրիստոս և Պուտտա 438. Քրիստոսի հետ յարութիւն 366. Քրիստոսի սէրը 870. Քրիստոս մեր կեանքը 652. Քսանեւհինգամեայ յոբելեան ազգային կնդրոնական վարժարանի Կ. Պոլիս, Գալաթիա 1886-1911, 543. Քրիստոնէութիւնը Քորէայի մէջ 843. Քու թագաւորութիւնդ գայ 1049. Քունը մանկական տարիքին մէջ 105։

Օգտակար մտածումներ 703. Օգտակար ու վնասակար մանրէները 224, 247, 271, 297. Օսմ. երեսփ. յառաջիկայ ընտրութիւնները և Պատրիարքարանի չրջաբերականը 904. Օսմանիյէի «Բիչտակաշան» եկեղեցիին համար նպաստներ 305. Օրէնսգէտներու ողոք մը 146. Օրմանեան Սրբազանի «Հայոց եկեղեցին» և Հայ Աւետ. չարժումը 1161։

Ֆրանսայի արտաքին աչխարհավարութիւնը 602. Ֆուլթըն փողոցի աղօթաժողովը 442. Ֆրանց Եոզէֆ 113. Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր հրաժարման սպառնալիքը 339. Ֆրէտէրիք Փասի 603։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Հալածանքն ժողովը. Բանակցութիւնները մինչեւ ցարդ չօչափելի արդիւնք մը չտուին։ Սակայն պատուիրակները անդործ չմնացին։ Անգղիա բոլոր կարելին կ'ընէ անոնց կենցաղը հաճելի և գործը արդիւնաւոր ընծայելու համար։ Այսպէս անցեալ չորեքշաբթի հացկերոյթի մը հրաւիրուեցան մայր կայսրուհիէն, հինգշաբթի Սըթհըրլէնտի դքսուհիէն, ուրբաթ Լոնտոնի Լորտ Քաղաքապետէն, որու աջ կողմը բազմեցաւ Մ. Վէնիզէլոս, իսկ ձախ կողմը Րէչիտ փաշա և պարտուպատշաճ ճառեր խօսեցան հիւրընկալը, պատուիրակներն ու Վարչապետը։ Շաբաթ կէսօրէ առաջ Ճորճ Թագաւորին ներկայացան Պըքինկըմի պալատան մէջ և շատ սիրալիր ընդունելութիւն գտան։ Երեսոյ փառաւոր հացկերոյթի մը հրաւիրեցան ազնուամարի մը մէջ։ Գալով իրենց աշխատութեան, անցեալ հինգշաբթի իրիկուն երրորդ նիստ մը գումարեցին Մ. Վէնիզէլոսի նախագահութեամբ, և Օսմ. աւագ պատուիրակ Րէչիտ փաշա յայտարարեց թէ նոր հրահանգ ստացած չէ դեռ, այլ կը յուսայ ընդունիլ հետեւեալ իրիկուն յատուկ պատգամաւորի մը ձեռամբ, որ երկաբթի մեկնած է Կ. պոլսէ Րումանական չոգենաւով. Ժողովը այս պայմաններուն մէջ մերժեց խորհրդակցութիւնը շարունակել և որոշեց այս մերժումը Օսմ. կառավարութեան հաղորդել և շաբաթ գումարիլ միւս անգամ։ Այդ օր Օսմ. պատուիրակութիւնը յայտարարեց թէ արտօնուած է բանակցութիւններուն մէջ Ծոյն պատուիրակութեան մասնակցութիւնն ընդունիլ սա պայմանով որ թոյլ տրուի պաշարեալ քաղաքները պարենաւորել, քանի որ լուծելի Թուրքևյունական խնդիրներու չատութեան պատճառով հաշտութեան կնքումը կրնայ չատ յապաղիլ և հակամարդկային արարք մը պիտի ըլլայ անպայման ժամանակով առանց պաշարի թողուլ այն դժբախտ քաղաքները։ Ջերմ վիճաբանութիւն մը յաջորդեց, որու ելքը սապէս կը ներկայացնէ պաշտօնական զեկոյցը. «Պալքանեան պատուիրակները մերժեցին հաւանիլ պաշարեալ քաղաքները պարենաւորելու Օսմ. առաջարկին, ըսելով թէ զինադուլի պայմաններէն դուրս է այն։ Ուստի որոշուեցաւ նոր հրահանգ խնդրել իրենց կառավարութիւններէն» Երկուշաբթի ժողովը դարձեալ գումարեցաւ և գրեթէ մէկ ժամ տեւեց։ Օսմ. պատուիրակութիւնը յայտարարեց թէ հրահանգ ստացած է չառարկելու համար որ Ծունաստան եւս մասնակցի բանակցութիւններուն։ Նախագահ Մ. Նովաքովիչ եւս ներկայացուց դաշնակիցներուն պայմանները հաշտութեան համար։ Թուրք պատուիրակները պայմանաժամ խնդրեցին անոնց քննութեան համար։ Այս խնդրանքին վրայ ժողովը յետաձգուեցաւ այսօրուան։ Րէօյթըր կ'իմանայ թէ կը պահանջուի որ Թուրքիա բոլոր իր հողը Թոզոս Ռոտոսթոյի արեւելեան մէկ կէտէն մինչեւ Սեւ Ծովու վրայ Մալաթրայի ծովածոցը (Մխթարեան հաբաւակողմը) երկարող գծին արեւմտեան կողմը բացի Կլիպոլուի թերակղզիէն, եգէականի կղզիները և Կրետէի վրայ ամէն իրաւունք։ Իսկ Ալպանիոյ խնդիրը կը թողուի տէրութիւններուն։ Ստոյգ աղբիւրէ կ'իմացուի թէ Պալքանեան պատուիրակները ձեռնարկած են անպաշտօն կերպով խորհրդակցիլ ղինակցութիւնը 25 տարի չարունակելու խնդրին վրայ։

Դեսպանաժողովը. Այս ժողովը չատ դոհացուցիչ տպաւորութիւն գործեց Լոնտոնի, Փարիզի, Պերլինի և Վիեննայի մէջ։ Վերջին երկու քաղաքներու լրագիրները դոհութեամբ կը խօսին արդէն ձեռք բերուած արդիւնքներուն վրայ, թէև անբաւոյդ և անորոշ կը համարին հաշտութեան բանակցութիւններուն ելքը։ Ժողովը անցեալ հինգշաբթի չգումարեցաւ, այլ ուրբաթ և որոշեց միւսանդամ չգումարիլ Եւրոպական Ծնունդէն առաջ։ Աւստրիա և Սերպիա համաձայնած են։ Սերպիա կ'ընդունի Ալպանիոյ անկախութիւնը և իր տնտեսական զարգացման համար նաւահանգիստ մը կը տանայ Ադրիականի վրայ չեզոք երկաթուղիով։ Այսպէս կը լուծուի երկու Երբեակներու միջեւ անհամաձայնութիւն պատճառող ծանր հարց մը։ Իչնէ Նէոզ կ'իմանայ թէ եգէականի կնճիռն ալ լուծուած է։ Տարտանէլի մուտքին մօտ գտնուող կղզիներուն Թոյլ պիտի չտրուի Ծունաստանի կըցուիլ, մնացեալ կղզիները գրաւողներուն ալ պիտի արգելուի նաւային խարիսխի վերածել զանոնք ապագային։ Ալպանիա Սուլթանին դերիչխանութեան և մեծ տէրութիւններու վերին հսկողութեան տակ ինքնօրէն պիտի ըլլայ, բայց աշխարհագրական տեսակէտով Թուրքիայէ անջատ։ Աւստրիա և Իտալիա համաձայնին իրարու իչխան առաջարկել եգիպտացի իչխան Ֆուատ փաչան։ Արդէն ան Հռոմէ Ավլոնիա մեկնած է՝ առժամապէս ատանձնելու համար Ալպանիոյ նախագահութիւնը Իսմայիլ պէյի տեղ, որ Աւստրիական թնդանօթակրով մը Լոնտոն ուղեւորեցաւ Ալպանական դաշին մղում տալու նպատակով։

Յունաստան. Արքիպելագոսի նաւատորմի հրամանատար ծովակալը ամսոյս 16ի նաւամարտին նկատմամբ հեռագրեց թէ Ամէրովի վրայ ենթասպայ մը սպաննուեցաւ, և յիսնապետ մը, 2 ենթասպայ ու չորս նաւաղ վիրաւորուեցան։ Իսկ Ծովային նախարարութեան տեղեկագրէն կը հասկցուի թէ Ամէրովի վրայ երեք նաւաղ վիրաւորուած են թեթեւապէս, ուրիշ նաւերու վրայ ալ 2։ Տարտանէլի Օսմ. հրամանատարը նոր ընդհարում մը հեռադրեց, որ կիրակի տեղի ունեցած է Թենեդոսի առջեւ ու առանց չօչափելի արդիւնքի։ Անցեալ չարթու Չէշմէի իշխանութիւններն հրաւիրուեցան անձնատուր ըլլալ, բայց մերժեցին։ Ասոր վրայ նաւահանգստին բոլոր մակոյկները և առագաստանաւերը դրաւուեցան։ Եանեայի առջեւ ընդհարումները կը չարունակուին և յաղթութիւնը մերթ մէկ կողմին, մերթ միւս կողմին կը մնայ։ Նոյն Թշրէ Փշէնէ կ'իմանայ թէ վերջին օրերու ընդհարումներուն մէջ Յոյներու կորուստը 3,000ը անցաւ։ —18ին Յերտինանտ թագաւորը Սէլանիկ ժամանեց յանկարծ և կայարանէն ընդունուեցաւ Պորիս և Քիրիլ Պուլկար իշխաններէն, յետոյ զահաժառանգ և հրամանատար Բոնաթանթին իշխանէն, և ուղղակի գնաց Պուլկար հիւպատոսարան։ Ապա այցելեց Եորկիոս թագաւորին, որու հետ ողջագուրուեցաւ սիրալիր կերպով։ Ներկայ էին նաև Նիքոլա և Անտրէ իշխանները։ 19ին քաղաքին Ռուս մատրան մէջ պոմպառնական պօհք մատուցուեցաւ Զարին անուան տօնին առիթով և ներկայ եղան երկու թագաւորները, Պուլկար եւ Յոյն իշխանները և ուրիշներ։ Ապա երկու վհատպետները երկարօրէն տեսակցեցան։ Եորկիոս թագաւորը փոխադարձ այցելութիւն տուաւ ու լուսանկարուեցաւ իր հիւրին հետ։ Երեկոյին հաղկերոյթ տուաւ։ Հետեւեալ օր Պուլկար վհատպետը և իշխանները Սոֆիա ուղեւորեցան։ Կը կարծուի թէ վհատպետական այս այցելութեան և տեսակցութեան նպատակն էր խաղաղութեամբ հարթել պատերազմի մրջոցին երկու կողմերու միջեւ ծագած խնդիրները։ Սէլանիկի իշխանութիւնները 120,000 ֆրք. յատկացուցած են Իսլամ գաղթականներուն, Օսմ. կառավարութիւնն ալ 250 Օսմ. ոսկի ղրկած է Թերման դեսպանին մշոցով։ Կը հաւաստուի, ինչպէս արդէն կ'ենթադրուէր, թէ Յունաստան կը զլանայ զինադուլ կնքել և Եգէականի պաշարումը վերցնել բացարձակ համամատութեամբ միւս զինակիցներուն, որպէս զի կարենայ Թուրքիոյ արդելել Անատոլուէ զինուոր և արտասահմանէ հանքածուխ բերել Պոլիս և աւելի զօրաւոր գտնուիլ ի դէպ Թշնամութիւններու վերսկսման։

Պուլկարիա. Սոֆիա և Պելկրատ կը բանակցին Զաթալճայի առջեւ միաբանութեամբ կռուելու պայմաններուն վրայ։ Փոխարինութիւնը հողային պիտի ըլլայ։ Կ'ենթադրուի թէ Մանասթըր Սերպիոյ պիտի թողուի։ Նիշի մէջ 18ին Պուլկար Վարչապետը Սերպիականին հետ տեսակցեցաւ։ Շաբաթ Զար Ֆերտինանտ բանակին ուղղուած յայտարարութեամբ մը գովեց սպաները եւ զինուորները և վստահութիւն յայտնեց թէ, եթէ հարկ ըլլայ, պատրաստ պիտի գտնուին դարձեալ քաջութեան նոր ապացոյց մը տալ։ Պատերազմական նախարարն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց նոյն մտօք և ձեռնարկեց բանակին վերակազմութեան։ Որոշած է ի զէն կոչուած պահեստի սպաները գործօն բանակին մէջ պահել։ Նախարարներու խորհուրդը չեղեալ համարեցաւ պատերազմի մրջոցին զրաւուած երկիրներու մէջ կատարուած կալուածական առուծախի գործողութիւնները։ Լուրջ մրջոցներ կը գործածուին զրաւուած երկիրները իւրացնելու համար, Մակեդոնիա և ամէն կողմ ուսուցիչ և վարժարանի տեսուչ ղրկելով, որպէս զի Պուլկար լեզուն ծաւալեն և Պուլկար կրթարաններ հաստատեն։

Վաշինկթոնեան Նշանակալից ճառեր. Ռուս վարչապետ Մ. Բոքովցեվ անցեալ չորեքշաբթի Տումայի առջեւ խօսեցաւ արտաքին կացութեան վրայ և երկարօրէն պարզեց թէ օրէնսդրական ինչ գործ կ'սպասէ չորրորդ Տումային։ Պէտք է նոր մրջոցներ գտնել, ըսաւ, երկրին քաղաքական ու ընկերային կազմակերպութիւնը բարելաւելու համար 1905 Հոկ. 30ի կայս. յայտարարութեան համաձայն։ Քաղաքական հիմնարկութիւնները կոչուած են անաղարտ պահել կայսրութեան միութիւնն ու անբաժանելիութիւնը, նաեւ Ռուս ազգութեան և Օրթոտոքս կրօնի գերակշռութիւնը, և այս արգելք մը չէ որ պետութիւնն իր բարեացակամութիւնն յայտնէ այն միւս ազգութիւններուն որոնք իրենց հայրենիք կը համարին զՌուսիա։ Պետութեան հիմնական սկզբունքները կ'սպահովին նաեւ միւս բոլոր կրօններուն ազատութիւնը, արգելք չեն ծխելանոցի վարչային ու անտեսական հիմնարկութիւններուն, պայմանով որ անոնք Ռուս օրէնսդրութեան ենթակայ ըլլան Ռուս չահերու վերաբերեալ խնդիրներու մէջ։ Ապա Թուարկեց ժողովին ներկայանալի օրինագիծերը անձնական անձեռնմխելիութեան, բացառիկ օրէնքներու բարեփոխման, անցագրի ձեւակերպութիւններու պարզման, մամուլի վարչային պատիժներուն տեղ դատական հետապնդումներու հաստատման, ընկե-

բակցութիւններու և հաւաքումներու կազմակերպութեան, ևն. վերաբերմամբ։

Ֆրանսայի Վարչապետ և Արտաքին գործերու նախարար Մ. Փուանքարէ ալ Ս. Պետերսպուրգի երկու ժողովներուն խօսելով ըսաւ թէ Ապրիլին միայն իմացաւ թէ Պուլկարիա և Սերպիա միացած են գաղտնի գաշնագրով։ Անմիջապէս աշխատեցաւ ասոր ծանր հետեւանքներուն առջեւն առնել ինչ ինչ արարքներով։ Աւստրիա ատիճանական ապահեղրոնացում գործադրել առաջարկեց Օսմ. պետութեան, և ինք համաձիտ գտնուեցաւ ու Ռուսիոյ հետ, ուր կը գտնուէր այդ պահուն, աշխատեցաւ բանակցութեան նոր գետին մը գտնել Անգղիոյ հաւանութեամբ։ Սակայն պատերազմը ծագեցաւ։ Այն ժամանակ ուզելով զայն կզգիացընել՝ միջամտութեան հետ անչահախնդրութեան սկզբունքն առաջարկեց։ Պալքանեան պետութիւնները հասկցան ասոր նպատակը և երախտապարտ մնացին։ Աւստրիա համակերպեցաւ և յայտարարեց թէ հողային գրաւման փափաք չունի։ Ապա ճառախօսը չնորհաւորեց Անգղիական կառավարութիւնը դեսպանախորհրդի գաղափարն յղանալուն ու գործադրելուն համար և յիշեց թէ Ալպանիոյ անկախութիւն և Անդրիականի վրայ Սերպիոյ չէզոք նահանգիստ մը տալու համաձայնութիւն գոյացաւ։ Իսկ հաշտութեան ժողովին ելքին վրայ խօսիլ դեռ կանուխ է, ըսաւ, բայց եթէ թշնամութիւնները վերսկսին, Եւրոպա չկրնար անտարբեր մնալ, և Ֆրանսա անկեղծօրէն խաղաղութեան հետամտելով հանդերձ պիտի պահպանէ Արեւելքի մէջ Ֆրանսական աւանդութիւնները և մանաւանդ իր ազգային պատիւը։

Հեռագրելուբէ. Իտալիոյ Թագաւորը ամսոյս 16ին ստորագրեց Լոզանի Թուրքեւիտալական հաշտութեան վաւերացման օրինագիծը և ինքնագիր նամակով մը Վարչապետ Մ. Ճոլիթթիի չնորհակալութիւն յայտնեց Լիբիոյ գրաւման գործը յաջողութեամբ ի գլուխ հանելուն համար։ Կարիանի ժողովուրդը խաղաղութեամբ իր գործին կը պարապի։ Ամէն օր ցեղապետներ կ'երթան գոհունակութիւն և հնազանդութիւն յայտնել։ Ասոնց մէջ կը գտնուի նաեւ Ճէպէլի Սուսպինեաններուն պետը։

Ռուսիոյ Պետական Խորհուրդը Փոլոնիոյ ինքնավար քաղաքներուն ծրագիրը յանձնաժողովի յղեց։ Կայս. նոր հրամանագրով մը ամբողջ տարի մը արձակուեցաւ զինուորական լուրեր տարածել։ Ռուս 20ական սպայ մտան Պուլկար և Սերպ բանակներուն մէջ։

Հնդկաստանի մէջ նոր Մէհտի մը երեւան եկած է։ Փոխարքայ Հարտինգ իր կնոջ հետ փիղով Տուպար երթալու պահուն մահափորձի մը ենթարկուեցաւ, բայց թեթեւ վէրքեր միայն առաւ մինչ իր մօտ գտնուող ծառայ մը մեռաւ զօրաւոր ռումբի մը պայթումէն։ Ուրիշ ոչ ոք վնասուեցաւ։ Փոխարքան հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։ Տունը որմէ ռումբն նետուեցաւ պաշարուեցաւ՝ ոստիկանութենէն և քանի մը անձեր ձերբակալուեցան։ 10,000 րուպիի խոստացուած է ոճրագործը ձերբակալողին։

Աւստրիոյ Պատերազմական նախորդ նախարար Զօր. Օֆէնպէրկ բանակի գնդիչ կարգուեցաւ, սպայակոյտի նախորդ պետ Զօր. Շէմուա ևս 16րդ զօրաբանակի հրամանատար։ Պատերազմական պատրաստութիւնները կը չարունակուին մահոգիչ կերպով, թէեւ Սերպիոյ հետ համաձայնութիւն գոյացած է։ Նոր դեսպան Մ. Եովանովիչ կայսեր ներկայացաւ և իր յանձնարարագրերը մատոյց։

Վիէննայի հանրային կարծիքը հետզհետէ կը խստանայ Մոնթենեկրոի հանդէպ և կ'ըսուի թէ Մոնթենեկրօ սահմանագլխի փոփոխումէ մը աւելի բան չէ կարող պահանջել։ Մոնթենեկրեան չատ զօրքեր իրենց տեղերը ղրկուած են վերադառնալու պայմանով։ Շքոտրայի հրամանատարը կը յաճախէ դէպ ի դուրս յարձակումները։ Երեք չոկատով զօրագունդ մը 10 հզմթ. դէպ հարաւ Տրին գետն անցաւ Միրտիթներու միանալու համար և զիւղ մը այրելէ ետեւ հարկադրուեցաւ ետ դառնալ։ Օսմ. հրամանատարը մեծ կորուստներու ենթարկած է նաեւ Սերպերը, իսկ Ալպանացիներ գրաւած են Լէչի Սերպերուն չատուկ պաշարը։ Ցոյն փոխադրանաւերով Սերպ զօրք ղրկուած է Տրաճ՝ Մոնթենեկրօի օգնելու համար։

ՆԵՐՔԻՆ

—·—

Մայչեսթր. Նախարարաց խորհուրդը, Փարիզի, Լոնտոնի և Փեթերսպուրկի Օսմ. դեսպաններէն կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալով հաշտութեան կնքումը փութացնելու պէտքին վրայ, չորեքշաբթի աւարտեց և Օսմ. պատուիրակութեան ղրկեց իր հակառաջարկը, որ պիտի ներկայացուի հաշտութեան ժողովի այսօրուան նստին մէջ։ Կ'իմացուի թէ Թուրքիա պիտի պնդէ Էմիրին քաղաքը չտալու վրայ և ծովու կողմէ զինջում պիտի չընէ մինչեւ Սէլանիկ. թէև կը յօժարի Պուլկարիոյ նաւահանգիստ մը տալ՝ Ադրիականի վրայ Սերպիոյ տրուածին համանման պայմաններով։ Այնպէս հաւանական է թեամբ համաձայնութիւն պիտի գոյանայ երրորդի մը վրայ, որ միջնորդ պիտի կազմէ Պալքանեան և Օսմ. երկու ծայրագոյն առաջարկներուն։ — Երկուշաբթի մեծ տէրութիւններու դեսպանները, բաց ի Գերմանականէն որ բացակայ էր, Բ. Դրան մէջ ստորագրեցին Լիբանանի յիշատակագրին այն մասերը որ Օսմ. կառավարու-

թենէն ընդունուեցան։ Պայմանագիրը մէկ օրինակ է և յետոյ պիտի ստորագրուի Գերման դեսպանէն ալ։ Կը տրամադրէ Լիբանանի մէջ նոր մարզահամար և կալուածահամար կատարել, տեղային բարեկարգութեան հակող ոստիկան-զինուորութեան թիւը 800է 1,200ի բարձրացնել, ճունիէ գաւ Պէյրի Նոնուսի մէջ նաւահանգիստ մը տալ, առևտրական դատարան մը հաստատել, ընդհ. ժողովի ընտրութեան օրէնքը ընդարձակօրէն բարեփոխել, Տէյր իլ Գամէր գաւառակն արտօնել որ անդամ մը տայ, տուրքերու ահմանումը Լիբանանի Թողուլ, Թղթատարական ու հեռագրական հասոյթն ալ պետական դանձուն։ Ընդունուեցաւ նաև նոր կառավարիչ Ճովն. էֆ. Գույումճեանի անուանումը և կայս. հրաման մը վաւերացուց անոր բարձրացումն ի վէզիրութիւն։

—Հանր. Պարագի Վարչութիւնը Բուէնոս Այրէսի դրաւեալ նահանգներու իր հասոյթներուն ընդարձակ մէկ հաշիւը Ելևմտական նախարարին յանձնեց՝ ի հարկին ներկայացնելու համար չահակից կողմերուն։ Սըր Էտըմ Պոյք ևս ընդարձակ տեղեկագիր մը մատոյց Լոնտոնի դեսպանաժողովին, կը կարծուի թէ դրամագլխի պիտի վերածուին այդ հասոյթները։ Ելևմտ. խորհրդական Սըր Րիչըրտ Բրոֆըրտ Լոնտոն մեկնեցաւ ի հարկին օգնելու համար Օսմ. պատուիրակներուն։ —Հնտահատի դէպքերը վերջացող չաբթուան մէջ 50 առ հարիւր նուազեցան։ Համադուսարը եղաւ 2,208, որու 1,108ը մեռած են։

Աւետ. ոչխ. Անցեալ չաբթու Ամերիկեան կարմիր Խաչի Պոլսոյ ճիւղին կողմէ Ամերիկեան դեսպանուհին, Մր. Փիթ և ուրիշներ Ամերիկեան պահականաւոր Մուտանեա գացին և Պրուսայի գաղթականներուն մէջ կատարուած գործը աչքէ անցնելէ ետեւ վերադարձան։ Կուսակալ Տանիչ պէյ չատ լաւ ընդունելութիւն ըրաւ և խորին չնորհակալութիւն յայտնեց կարմիր Խաչի ծառայութիւններուն համար։ Գաղթականները մեծ մասամբ Լիւլէ Պուրկազէ եկած են և խաներու և տուներու մէջ պատսպարուած։ Մեծամասնութիւնը կը բաղկանայ կիներէ և տղաքներէ։ Իրենց մեծագոյն պէտքը հագուստ և անկողին է, անմիջական ուտեստը կառավարութիւնը կը հոգայ։ Փրոֆ. Հէրիս Ինկիւրիւ ժամանեց և վեր. Ց. Ճէճիզեան և Մր. Հոպհաուս Էսկիշէհիրի գիւղերուն մէջ կը գործեն։

—Պատ. Յովսէփ Հայկազն, որ չատ տարիներ մայրաքաղաքիս մէջ և այլուր պաշտօնավարած է ու պատրաստ է Հայերէն և Թրքերէն լեզուով քարոզել, կը փափաքի եկեղեցիէ մը հրաւիրուիլ իբրեւ քարոզիչ, ի հարկին նաեւ իբրեւ ուսուցիչ։ Դրել իր հասցէին՝ Պայպըլ Հաուս, Կ.պոլիս։

Հայ ժող. Ներքին գործերու նախարարը անցեալ չաբթու Պատրիարք Հօր բացատրեց թէ իր յայտարարութիւնները ճիշտ ներկայացուած չէին Թերթի մը կողմէ, որու դէմ Սառն ժողովը որոշեց բողոքել։ Հաստատեց թէ նախարարական յանձնաժողով մը բարենորոգումներու ծրագիր մը կը մշակէ Հայոց համար, բայց ետեւանի վրայ դեսպանական առաջարկ մը չկայ այդ մասին։ Եւ արդարեւ չաւթի և երեքշաբթի մանաւանդ դրով Բ. Դուռ հրաւիրուեցան նախկին Պատրիարք Օրմանեան Սրբազան, վաճառական Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեան, Սապահի խմբագրապետ Տիրան էֆ. Քէլէկեան և նախկին երեսփոխան Տր. Ն. Տաղաւարեան խորհրդակցելու համար 21 յոգուածէ բաղկացեալ ծրագրի մը վրայ, որ անհրաժեշտ սրբագրութիւնները ընդունելէ ետեւ պիտի դրծադրուի առժամապէս և յետոյ պիտի ենթարկուի Խորհրդարանի վաւերացման։ Շատ դնահատելի թելադրութիւններ եղան և ամէնէն աւելի չեչտուեցաւ ծրագրուած բարենորոգման, կամ տրուած խոստումներուն գործադրումը երաշխաւորելու պէտքը, առանց որու կարելի չէ ոեւէ վստահութիւն ներշնչել ժողովրդին։ Զօրեքշաբթի Սառն ժողովը իր ամբողջ նիստը այս խնդրին նուիրեց, քանի որ մանաւանդ հետեւեալ օր Վարչութեան երկու անդամներ մասնաւոր հրաւէրով և անպաշտօն կերպով Բ. Դուռ պիտի երթային նոյն խնդրին վրայ խորհրդակցելու համար։ Փարիզի մէջ Պողոս փաշա Նուպար Օսմ. դեսպանին այցելած և հղինակօրէն պարզած ու հաստատած է, ինչ որ ամէն բանիմաց Հայ անհատ ու թերթ կը յիշդեղէ, թէ Հայերը անձատողական գաղափար չունին երբեք, այլ կը պահանջեն լոկ ապահովութիւն և արդարութիւն ամուր ու անայտ վարչութեան մը տակ։ —Աղգ. ժողովը անցեալ ուրբաթ յոտնկայս ցաւակցութիւն յայտնեց դիւանապետ Բարթող Թէլեան էֆ.ի մահուան համար, ապա անցաւ Օրմանեան Սրբազանի խնդրին։ Օհանեան էֆ. պաշտպանողական մը խօսեցաւ և առաջարկեց չեզեալ համարիլ ամբաստանութիւնները։ Գապպարեան էֆ. խմբագրեց տեղեկագիրը և յանձնաւոր դուաւ ամբաստանեալը, բայց առաջարկեց նեբրել ի հարկին։ Տ. Մովսէսեան էֆ. պաշտպանեց տեղեկագիրը և առաջարկեց անպարտ արձակել Սրբազանը։ Էմէրեան էֆ. աւելորդ սեպեց այս յոգնութիւնը, յայտարարելով թէ ժողովուրդը տուած է իր վճիռը և այլեւս չփոխեր զայն, ինչպէս Մուսա պէյի արձակումը չկրցաւ փոխել հանրային կարծիքը որ արդէն կազմուած էր։ Սակայն յարեց թէ Օրմանեան եպսկ. մեծ յաղթանակ մը տարաւ դիմադրելով կայս. հրամանի մը, որով Ե. Բուսաղէմի Թուրք հաշուակալին քննութեան պիտի ենթարկուէին վանքին հաշիւները։ Պահ մը աղմկեցաւ ժողովը, և յետոյ մեծամասնութիւն պակսեցաւ և խնդիրը յաջորդ նստին յետաձգուեցաւ։

اوه‌دار هفته‌لق غزه — درسعادت نابل هاوسده — مدیر مسئول ـ صمویل ق. هاروتیونیان

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ
Տարեկ. բաժնեգին 40 Դ.
Ամերիկայի հմր 2 Տոլ.
Անգլիոյ ,, 8 շիլ.
Ուրիշ երկիրներու ,, 10 Ֆր.
Ձեռքէ՝ հատը 40 փարա
Տառուցման գիները չափաւոր

ԱՒԵՏԱԲԵՐ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Խմբագիր
վեր. Տր. Ֆ. Ու. Մէքալըմ
Պայազէտ Հասուս,
կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER
AN ARMENIAN WEEKLY
EDITOR
REV. F. W. MACALLUM, D. D.
American Bible House
Cons/ple, Turkey

TERMS
An. Subscrip. Ps. 40
U. S. A. $ 2
England Shils. 8
Other countries Frs 10
Single Copy 40 Paras
Advertising rates on application

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱՎԵՐՈՒՆ

Շրջաբերական մը ղրկած ենք մեր բոլոր գործակալներուն հրաւիրելով որ Յանուար յառաջիկայ 1913 տարւոյ Ա-եռամսեայի բաժանորդներու թիւը աւելցնել։ Կրնայ պատահիլ որ այս չրջաբերականներէն ոմանք ուշ հասնին իրենց հասցէներուն, ասոր համար կը սպասենք մեր գործակալներէն որ ըստ սովորականին ընեն իրենց լաւագոյնը, հոգ չէ թէ նամակ առանձին կամ ոչ։ Պայմանները ճիշդ անցեալ տարուանին պէս են։ Եթէ որեւէ քաղաքի մը մէջ տեղափոխութեան կամ ուրիշ մէկ պատճառով կանոնաւոր գործակալ մը չունինք, թերթիս որեւէ մէկ բարեկամէն կը խնդրենք այդ պարտականութիւնը ստանձնելով ընել իր լաւագոյնը և գրել մեզի այդ մասին։ Բաժանորդներու ցանկը կարելի եղածին չափ չուտ ղրկել կը խնդրուի։ Թղթակցութիւնք պէտք է ուղղուին խմբագրութեան։

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷՐ
ԳԱՅԱՆԵԱՆԻ
«ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՁԻՍ»Ը

Դիմել՝ առ Գ. Պաղտասարեան, Պրուսա։

ԴԻՄԵՑԷՔ
«ՔԷՇԻՇԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ»ԻՆ
Եւ գոհ պիտի մնաք։

Կը տպագրուին գրքեր, լրագիր, այցաքարտ, հարսանեկան հրաւիրագրեր և ամէն տեսակ առևտրական թուղթեր։ «Կոչապէպ և Մոպրնէսո Քէշէշեան Եղբարց» Տպարանին միակ նպատակն է յաջողութիւնը յաճախորդին չհոնուն մէջ վնասուել։ Ճշակաւոր գործ, չափաւոր դին։ Հասցէ՝ Կարապետ Ց. Քէշիշեան, կ. պոլիս, Մանմուտ-փաշա, Քիւրքճի խան։

ՁՕՐԱՊԵՏ ՊՈՒՐՀ

Վեր. Մ. կ. Փափազեանի՝ «Փրկութեան Բանակ»ի Զօրապետ Ուիլեըմ ՊուԹին կեանքին ու գործին վրայ գրած գեղեցիկ և օգտակար մէկ ուսումնասիրութիւնը, որ Հոկտ. 5ի և 12ի Աւետարերներուն մէջ հրատարակուած էր, գեղեցիկ գրքոյկի մը ձեւով լոյս տեսաւ և կը պարունակէ նաեւ Զօրապետին պատկերը։ Գրքոյկին վերջը դրուած է նաեւ «Onward Christian Soldiers» հանրածանօթ Անգղ. հոգեւոր երգին մէկ յաջող թարգմանութիւնը ձեռամբ Տիար Գր. Հ. Գալուստեանի։ Գինն՝ Թուրքիոյ համար 20 փարա, Թղթատարի ծախք 10 փրս. Դիմել՝ Հայ գրավաճառներուն կամ Մր. Ու. Ու. Փիթի, Պայազէտ Հասուս, կ. պոլիս։ Իսկ Ամերիկայի մէջ դիմել առ՝ Rev. M G. Papazian, 467 W. 159th St. New York, N. Y.

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ԴԱՍԵՐ
1913 Տարուան Համար

Յառաջիկայ 1913 տարուան Հայերէն Կիրակնօրեայ Դասերը հրատարակուեցան։ Այս տարի երկու վեցամսեանները մէկ հատորի մէջ ամփոփուած են։ Հատորին գինն է 2 դահ.։ Կը փափաքինք որ ազգապրանքները կանուխէն ըլլան որով բաւական միջոց պիտի ըլլայ դասագիրքերը ստանալու և նոր Տարիէն առաջ վերաքաղ ընելու։

1913 տարուան Հայ-Տաճկերէն Կիրակնօրեայ Դասերն ալ հրատարակուած եւ վաճառուելու պատրաստ են։ Այս երկու հրատարակութեանց համար ալ դիմել Ու. Ու. Փիթի, Պայազէտ Հասուս, կ. պոլիս։

Կ. Պոլսոյ Ե. Բ. Ընկերակցութեան Ազօթքի Ժողով, ժամ 3.45ին (Ը. Ե.), Դումգափու, Միշըն Հասուսի մէջ։

Հոգեւոր պաշտամունք՝ վաղը, ժամը 3ին (Ը. Ե.), Կոստիկեան բնակարանի մէջ, Պօյաճգիւղ։ Պիտի քարոզէ Պատ. Կ. Ց. Քերոլեան։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Ց. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՏԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ